

http://vk.com/with_books Annotation

До книжки Юрія Андруховича (1960) – найкультовішого сучасного українського письменника-постмодерніста і Патріарха «Бу-Ба-Бу» – увійшли «канонічні» вірші з усіх його збірок, а також знаменитий цикл «Листи в Україну». Це найповніше на сьогодні вибране поета.

* * *

Юрій Андруховичнебо і площіАлхімія

Романс Мартопляса

Благання Мартопляса

Балада повернення

«Фарбування хреста на весняному цвинтарі...»

«А це така любовна гра...»

Музей старожитностей

Станси

Кольорове кіно

Поет запитує

Дует

ЕТЮДИ БУДІВЕЛЬЦерква

Замок

Корчма

Особняк

Старий завод

«Дерево...»

середмістяКолискова першого дня

Школа. Четверта чверть

«Травень є травень. І ми неповторно живі...»

Елегія шістдесятих

Елегія сусідських облич

«Щойно червень, а пахне від лип, ніби в липні...»

«Її пальтечко радісне й червоне...»

Опівнічний політ з Високого Замку

Промовляння самотній

ВУЛИЦЯ ЄРЕВАНСЬКАІ. «Пропадаєш, вічна вулице, в безодні праархівні...»

ІІ. «Наш дім уже зносять, а ми ще живемо у ньому...»

«Ще о шостій ранку п'ятьма...»

ТРИ БАЛАДИ1. Лемберзька катастрофа 1826 р.

2. Дидактична вистава в театрі Богуславського

3. Нашіптування з віків

ФОТОЕТЮДИЕтюд серпня

Етюд неспокою

Вуличний етюд

Етюд з воронами

НОВІ ЕТЮДИ БУДІВЕЛЬКасарня

Вокзал

Університет

Гробниця

Бібліотека

Лікарня

Планетарій

ФАУСТОВЕ РІЗДВО1. Ніч

2. Зоря

3. Сумнів

Країна дітей

Різдвяні вакації

Танго «Біла троянда»

Ярослав Гарсія Лорка

Циган Василь

Фотопавло

Футбол на монастирському подвір'ї

екзотичні птахи і рослиниЦІРК «ВАГ'АВУНДО»I. «Я продаю квитки на магів і на мімів...»

II. «Я продаю квитки на блазнів і факірів...»

III. «Я продаю квитки на коней та верблюдів...»

IV. «Я продаю квитки на цитри й тамбурини...»

Пані капітанова

Старий Олійник

Доктор Дутка

Вольф Мессінг. Вигнання голубів

Дядя Жора, мігрант

Любовний хід по вулиці Радянській

Фортечний провулок

СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ ЗВІРИНЕЦЬ1. Єдиноріг

2. Птахорізка

3. Єхидна

4. Грифон

5. Гаспид, або ж дідько

Хроніка з 1719 р.

ЯРМАРКОВІ ПАТРЕТИ1. Павло Мацапура, злочинець

2. Арія Олекси Розумовського

3. Пастух Пустай, поет, баронський син

4. Козак Ямайка

5. Самійло Немирич, авантюрист, посаджений за гвалт у вежу, самому собі

ВЕЧІР ШАРЛАТАНІВ1. Подорож з хіромантом

2. Вечеря в шаблековтача

3. Дискусія з черевомовцем

4. Політ з астрологом

БАТАЛЬНІ СЦЕНКИ Коломийський полк у Парижі. 1815

Нарбутове «А». 1917

Чернігівська міська артилерія

ЗАГИБЕЛЬ КОТЛЯРЕВЩИНИ, або ж БЕЗКІНЕЧНА ПОДОРОЖ У БЕЗСМЕРТЯ1. «носаток надцять перекилено...»

2. «ставайте свічками почвари дідони сивілли свічада...»

КРИМІНАЛЬНІ СОНЕТИ Ніжність

Азарт

Життєпис

Мафія

Постріл

Спостереження самотнього

«Юрцьо Дрогобич, на прізвисько теж Котермак...»

Посли

Підземне зоо

Зміна декорацій

«Весна виникала, де тільки могла...»

ЛИПНЕВІ НАЧЕРКИ ПОДОРОЖНЬОГО (Темниці)

(Річка)

(Цвяхарня)

(Пиво)

(Дух)

(Забуття)

(Ребро)

(Замок)

(Ринок)

(Коло)

До пані Варвари Л.

Елегія післяноворічного ранку

ТРИ ПОВЕРХИ ВЕРТЕПУ1. «Перший поверх – володіння Цапа...»

2. «Тут же є над ним і другий поверх...»

3. «Тільки ж є нарешті й поверх третій...»

Пошуки вертограду

вірші з приводівПіснь про пана Базя

Ляментация, або плач Патріарха на Святе Різдва р. Б. 1992

Пам'ятник

листи в україну¹. «Я заліз у тугу, як в тогу чи в робу»

2. «Це столиця держави. Тут досить людно»
3. «Про дівчат. Вони тут не стільки юні...»
4. «Українські дівчата музичні. Радо...»
5. «Ця земля, чи, як кажуть англійці, Раша...»
6. «Я ночую тут у такому домі...»
7. «Є інакший вихід – іти в науки...»
8. «Розкошую тут, як фалос у лоні...»
9. «Мандрувати тут у середньовіччя...»
10. «Україна ж – це країна бароко»
11. «Взагалі ж я не проти помандрувати»
12. «А тим часом я мандрую Москвою...»
13. «Я програвся в карти, а це ознака...»
14. «Скоро свято – вся столиця російська...»
15. «Тут колись був рай: цвіли ресторани...»
16. «На Різдво в Україні діються речі...»
17. «Із останніх новин: сиджу й ворожу...»
18. «Про театри, цирки та іподроми...»
19. «Ветерани, що пишуть вірші, скарги...»
20. «На останні гроші придбавши лайнер...»

індія¹. «Індія починається з того, що сняться сни...»

2. «Марко Поло казав неправду, коли...»
3. «Увійшовши в хащі, де повно птиць...»
4. «Звичайно, що ріка тяжіє тільки вниз...»
5. «Повсюдна присутність у хащах тритонів, драконів...»

Сергій Жадан. До запитання

notes1

2

3

* * *

Юрій Андрухович

Листи в Україну. Вибране

небо і площі

Алхімія

В реторті вариться коктейль –

твоя й моя першооснова,

якої давній менестрель

шукав із музики і слова.

В реторті вариться коктейль

(oh, yes, my baby!).

Я – Фауст, Гамлет, Вільгельм Телль.

Я сплю на небі!

Та будні стомлено шиплять

в розпечених побитих тиглях,

і в суміші отій киплять

сполуки спогадів застиглих.

Коли крізь будні ти пройдеш,
чи ж повернешся без поранень?
Коли надії подаєш,
мов діаманти неогранені,
та от впадеш з високих веж
(oh, yes, my baby!),
побачиш — на землі живеш,
а зірка в небі!

Але всі рани заживуть,
смарагдами всі сльози стануть,
коли цілунки проженуть
слова неправд поза вустами.
І павутинки наших душ
полинуть над першооснову,
немов пелюстки наших руж —
розкриються в єднанні знову:
«Це ти?» — «Це я, твій сум і шем»
(oh, yes, my baby!) —
я загорну тебе плащем,
немов на небі.

Романс Мартопляса

Я стужився. Я, мов кінь, погриз вудила —
відступи, бідо гірка й мороко:
десь любов моя на Ринку заблудила,
десь отам,
між ренесансом і бароко.

Я стужився. О, подайте катеринку!

Про гризоту вам заграю і про втому:
десь любов моя пропала серед Ринку,
між перекупками, три століття тому.

Може, знову кокетує з різниками,
що, ножі об фартухи повитиравши,
височіють, наче брили, над лотками,
мружать очі, мов коти, на неї завше?

Може, спритний зеленяр за свіжі вишні
вже отримав грішну ягоду цілунку?
Чи хитрун-купець в едваби пишні
окрутив мою зрадливу юнку?

Там, на Ринку – всі спокуси світу.
Там таке побачиш – не наснитися!
Може, мою діву чисту й світлу
заманили в Чорну Кам'яницю?

Чи й сама вона закам'яніла
і тепер стоїть собі – Діана?
І ночами шле камінні стріли
в мої вікна, втрачена й незнана.

Благання Мартопляса

Братове, до вогню мене прийміть,
подайте хліба чесний почастунок –
я йду давно, а клич нічних вістунок

вбиває й воскрешає водномить.

Я виміняв на вітер срібло й мідь,
я став недоторканний, мов цілунок.

Я йду, і на плечі моєму клунок,
і ви мене, братове, обійміть!..

Я не навчу вас жити на землі,
збирати мед і стригти череду,
додаючи рублі та мозолі.

По гострому шляху, мов по мечу,
до ваших жител радісно прийду
і невблаганну зірку засвічу.

Балада повернення

Коли мандрівник повернувся додому,
ступив за ворота, зійшов на поріг,
здійнявши на плечі дорогу і втому,
всі радощі світу вляглися до ніг.

Його не забули, його зустрічали:
вечеря з вином – на широкім столі.
Чомусь не казав про далекі причали,
замкнувши в устах невідомі жалі.

І всім було дивно, і жінка до ранку
зітхала в даремній гонитві за сном.
А він все дивився туди, за фіранку,

де зірка по небу пливла над вікном.

«Фарбування хреста на весняному цвинтарі...»

Фарбування хреста на весняному цвинтарі,
де кульбаби з могил, де в тюльпанах – джмелі,
де камінний божок тихо грає на цитрі
над зеленим вогнем, що постав із землі,

де над нами – літак, і синичка гойднула
пружну павіть бузку, що пахка і тремка.
Це – солодкі міста поховань. Це минуле,
що квітує з глибин. Це підземна ріка,

що виходить на світ млосним запахом стебел
(запах лаку й роси пряно лине з хреста).
Отже, ті, що пішли, нам догідливо стелять
посейбічні шляхи. Глибина? Висота?

І зеленим горить їх свіча семафорна,
а маленький літак п'є густі небеса.
Ані слова про смерть – це всього тільки форма
з вічним змістом: життя
і джмелі,
і роса.

«А це така любовна гра...»

А це така любовна гра:

кружіння, дзеркало і промінь.
Ти все одно підеш за грань,
у чистий спомин, чистий спомин.

Кружіння! Ніби й неспроста
миттєвий дотик (диво стику!) —
на луг життя і живота
покласти б руку, теплу й тиху..

Ми надто близько — марний знак,
той запах Єви — не інакше!
Ми двоє в дзеркалі, однак
усе не так і все не наше.

Бо вийду із дзеркальних меж —
розвалиться хистка будова.
Ти в чистий спомин перейдеш:
слонова кість, роса медова.

Музей старожитностей

Як ми ходимо обоє
нетрями старого дому!..

Гобелени і гобої
славлять пару невідому,

ніби бачать
нашу змову:
кожен дотик —
теплий спалах.

І тоді ми знову й знову
переходимо
в дзеркалах.

На годиннику з гербами,
як завжди, година друга,
крадеться услід за нами,
може, туга, може, фуга.

Повз портрети

і портшези

з нами йде

луна від кроків.

Ми кудись надовго щезли

(двісті років?

Триста років?).

І, коли вже стане темно,

з неопалених покоїв

(я, здається, вівся чемно,

я нічого не накоїв),

у жаркі вогні неонні

повертаємось навіки.

Я несу тебе в долоні,

і життя таке велике...

Станси

Ті роки віддаляються помалу.

Будинок наш був близько від вокзалу,
а там – надсадні чорні роботяги –
вночі гули незримі паротяги.

Проз ґанок мандрували пішоходи,
залежні від любові та погоди,
несли свої плащі, печалі й плечі,
плащі та шпаги теж були, до речі,
бо всі ми зберігаємо надію
на головну і трепетну подію.

Акація (та, що зрубали згодом)
була у згоді з віковичним ходом
дощів і сонць і, як живе знамено,
у шибях відбивалася зелено.

А ще там був бузок – худе створіння,
що чахло від листків і до коріння.
Та раз на рік він терпнув ошаліло
і квітнув, хоч воно йому боліло.

(Доцільно ще згадати бузину –
густезну, запашну і осяйну,
і те, як затремтівши на кущі,
веселка проступала крізь дощі.)

Зима також у тих краях бувала –
різдвяна і зухвала, мов навала,
і віхола влітала всепроникна
в холодні двері і намерзлі вікна.

І в ліхтарях палали помаранчі,
коли, громохкі відра взявши вранці,
протоптували сніг після хуртечі,
а по хатах ревли брунатні печі...

Ті роки даленіють ніби притчі,
та хто солодші спогади нам витче?..

Кольорове кіно

Немов із тьми, із мороку, з нічого –
цю мить крізь нас прошито, наче нить, –
з-над наших пліч – із прасвіту нічного –
ріка, що сяє. Світло, що летить.

На тло екрана, в надто білий спокій,
на полотно, на ґрунт площинних піль
воно летить по темряві безокий,
воно містке, як сім'я або сіль.

І в цьому залі, звідки світло гнали,
де вуличний промінчик геть зачах,
вібрують інші світляні канали
і відсвіти блукають по очах.

Екран розкрився – він розкрилля брами.
Він погляди і душі так змістив,
що ми, немов засмоктані вітрами,
впадаємо в цю зміну перспектив,
у зміну барв, пейзажів і покоїв,

торкаємось вогню, землі, води...

Але – не так! не тих! і не такої!
Тут є стіна, екран – стіна завжди.

Тому, коли в кінці розсунуть штори
і крізь проходи в зал поллеться день,
йдемо, немов з підземних коридорів,
по цигарки сягаєм до кишень.
Виходимо, як повінь, як затока,
і знову розмовляємо про щось...
О дійсносте сліпуча і висока!

Вчимось любити. Бачити вчимось.

Поет запитує

Любов к отчизні де героїть, –
поет повчає земляків,
але сирітства не загоїть
рядок, що з неба їм злетів.

Бо де вона, твоя вітчизна?
Пече питання, мов трутизна:
чи ця садиба многоцінна,
чи ця Полтава провінційна?

Ці вітряки і винокурні,
ці килими левад медвяних,
чи ці пухкі й вельможні дурні

у тарантасах і ридванах?

Чи ця імперія Російська,
що під шпіцрутени лягла?
А тюрм! а кріпостей! а війська!
ім таки й справді несть числа.

Чи ту якусь підземну Трою
побачив, біль її та скін:
Зробили з неї скирту гною, —
він ще й жартує, чортів син!

Це чорт глузує й помикає
чи Божий смуток напосів?
Тут Котляревський замовкає
і пише оди до князів.

Дует

До нічного пейзажу тулився невиспаний вітер.
Між землею і небом зависли плантації квітів,
у червоних кульбабах електроосвітлення вулиць
дві самотні душі — рука в руку — вгорнулисьь.

Між землею і небом ходили поет і блудниця.
Був на ньому позичений фрак, а на ній —
з реп'ярами спідниця.
І такі вони бачили сни, що зірки були заздрі,
і були вони досить смішні, але й досить прекрасні.

Їх невтолєне так і боліло невтолєним –
у безлюдні піски повтікати б їм лісом оголєним.
Тільки в тому ж і сєнс, щоб у ночі туманні та хмарні
заблукати у місті, де квітнуть осінні ліхтарні,

і довіку ходити удвох по високій плантації,
де кульбаби горять і наспівані снї повертаються.

ЕТЮДИ БУДІВЕЛЬ

Церква

гей дерев'яна церкво царице
тьмяна паньматко в хрестатій намітці
що тобі світ сей гульбище нице
в небо ходімо там будєш на місці

там тебе стрінуть блискітки ясні
в шибах заскачуть сягнуть аж на хори
де голоси затріпочуть невчасні
де требники зжовклі як мертві птаховє

на мальовидлах запахнуть убрання
льоном дихнуть олійні парсуни
апостоли вип'ють всю брагу до рання
жєни їх на небо хай мури розсунє

тільки ж не можєш коріння гудзатє
в землю пустила до чорних поточищ
прахом і пилом тобі припадати

тут пропадати а в небо не хочеш

бо в небі не буде стражденного хлопа
дурної хвигури він там не цвістиме
того ідіота чи то філозопа
заквітлого бджолами золотими

Замок

замку пташе кам'яний вельможний пане
завойовнику скурвителю прибуду
у гробницях як скарбницях панство п'яне
але з того більше зиску не прибуде

за подушне і подашне й повіконне
поцерковне покриничне почортівське
нині платиш подукатне посуконне
лянцкоронське конацпольське чарторийське

лопушиння маширує схилом яру
просто в браму пруть полки його ребелій
селюки женуть корову з будуару
бо обжерла з гобеленів цвіт камелій

досі в мурі світить рана від тарана
заростає чимось дуже кольоровим
ще й з герба фамільна папороть як фана
смагдадова коро говка для корови

розікрали всю тебе безсила брило

розтягнули всі підкови і підводи
восени дощило нудило і сніло
черепиця черепи і жовті води

черепам таки сиру землю їсти
що з весни тобі насниться лопушане
щось весняне щось бездонне і нечисте
наче небо з гайдамацькими ножами

Корчма

гов мамуню кривобока перехняблена
на дрантивій вивісці чарка й книш
глиняна помазаниця порохнява
ще на вітрі мов кульбаба облетиш

вічна зваба для сердеги подорожника
скільки спраглих і голодних прихистиш
перебендю курву жовніра острожника
з ними вкупі аж на місяць відлетиш

а поку́ що гопакі і гольтіпакі
гоп і гоцки гоп зі смиком і гіп-гоп
над боклагами суліями і паки
йолоп вилупок залупник остолоп

оселедці як дельфіни здоровенні
плавниками і хвостами по столах
і злітаєш ти на всі свої легені
по небесне молоко в чумацький шлях

Особняк

сервус вілло що вповилася плющем
як плащем старезна пані під дощем
нині в башті зимно мешкати самій
башта повна скорпіонів жаб і змії

перелюбний перелесник сірий стид
по гранітних животах каріатид
лізе в душу на веранді в нього схов
там кубло для сласних спогадів альков

там зі стосів жовтих карток і газет
сексапільний привид човгає в клозет
двері шкряб знадвору протяг двері скрип
а зі стелі проростає цвіллю гриб

вітер в'ється по утробах порцелян
вітер нині тут хазяїн каштелян
вітер торгає колодки сторінки
повні вітром сорочки дощовики
мідні біла застудили дзигарі
ти минаєш в зимній башті нагорі

та живим плющем оплетений фасад
під вікном живі іриси потім сад
і в саду бузок увесь із синіх сліз
потім вечір ніч паркан а потім ліс

Старий завод

агов почваро з вицвілої цегли
чавунна бабо смертний сон і мир вам
і час погас однак на зло полеглим
ще гупає в котлах судомна прірва

ми не прощали милостей природі
ми сполучили руки і машини
нам нецтво ставало у пригоді
як жили ми тягли з живої глини

ми в пуп землі вбивали чорні жерла
ми сажею вгатили в херувимів
тут металева казочка померла
бо з шахти гномів наш компресор вимів

ми динаміт заклали в лоно міту
ми чорні від втоми й антрациту
нас їсть іржа нас п'є смердюче море
і ртуть і мруть зупинені мотори
хиткі каркаси загнані колеса
роззявлені в нішо цистерни й печі
і очисних басейнів сірі плеса

та в битих шклах востанне блисне вечір
і в мить коли заскреготять підойми
усі на світі пролетарські трупи
полізуть з люків вилізуть на купи
червоних жаб запусять у водойми

«Дерево...»

Дерево

хмару

гіллям

продерло –

дерево в хмарі?

хмара на дереві?

Хмара

на дерево

квіткою

сіла –

хмара зелена?

дерево біле?

І так вони разом

навіки застигли:

хмара

зелена,

дерево

біле

зелені пташата –

гніздо собі звили

а білі пташата –

у світ полетіли

середмістя

Колискова першого дня

В кімнаті з вікнами на в'єсну
цвітіння вечорове в'яне.

Я у теплі твоєму скресну,
зерно, просвітлене і тьмяне,
найзолотіша із піщинок!

Я над тобою. Твій спочинок —
немов рівнина. Ось ти спиш,
і ми удвох в оселі тиш.
Не сколихну тебе, мій сину.
Ця сутінь кольору ожин.
Тобі з густих і частих жил
вигойдую галузку синю.

І так чатую, дерев'яне
своє крило відклавши вбік.
До тебе плинуть версти рік,
ідуть ліси, мов каравани
(і вчасні проліски зійшли
з підвалин снігу та золи).

А ми укриті, мов корою.
Повиті присмерком повіки.
Як ти шумів моєю кров'ю!
Ти народив мене навіки,
мій сину,

смерте і надіє!

Мій березневий, на вустах

твоїх –

мій подих. Ти ще трохи птах.

Впізнай мене, коли стемніє.

Школа. Четверта чверть

Що хочуть наші спогади від нас?

Як жити нам без погляду назад?

Цей перехід, мов по воді убрид,

ці сходи, кам'яні широкі марші

в будинку сірим, де вгніздився гніт.

Обличчя, що течуть, молодші й старші –

живий потік очей, гнучкий уклін

за Грицеву науку і мороку!

Повільна мука сьомого уроку,

каштан вікна,

ясний ліхтар колін

джульетки, що закохана в Рікардо

(у Фольї), – завше фото при собі,

черничка одіж, голуба кокарда,

напіврозквітла спрага на губі,

і невідомо, жінка чи дитина

застигла, непорушна і картинна,

понад полями зошитів і книг,

уваги не звертаючи на них.

Чорнильні піктограми всохлих парт –
немов реклама, змінна й загумінна,
не сад пісень, авжеж, не панна Інна,
а ліс шарад і навіть гіт-парад,
і навіть географія пахка
настінних карт – зогиджених екзотик –
стає цілком буденною на дотик,
тому, нудьго, й чекаємо дзвінка
або підказки, наче на спектаклі!..

Вазонки вклякли, патронеси блякли
(усім за сорок, жодної нема,
в яку б не закрадалася зима).
Але історик! Мудр і сивобрив,
на кафедрі вознісся, мов на скирті.
Лиш черепи і пуголки в спирті
заслухалися, що ж він говорив.

І все ж обов'язковим є фінал:
згори впаде дзвінка верховний голос
на коридори, де так тихо й голо,
і кожен коридор – немов пенал.
І двері! І крізь них – бігцем у світ,
і десять років квапляться услід,
а ми – такі нові на цьому світі,
як прозелень у вітряному вітті.

Що можуть наші спогади змінити?
Як жити нам без погляду... куди?

«Травень є травень. І ми неповторно живі...»

Травень є травень. І ми неповторно живі,
Й наші сади, мов ліси з непролазною тінню.
Скільки тепла подаровано знову камінню,
світла — цим вікнам, підземного тління — траві?

Скільки увімкнуто в нас кольорових вогнів?
Травня несем на собі неспокійну відзнаку:
тут, між великістю каменя й малістю злаку,
чи не обернеться милість природи на гнів?

Скільки на наших очах облетіло кульбаб?
Що залишається — стебел пухте безголів'я?
Мислячих стебел розкішно-густе пустослів'я?
Стежмо за вітром, і промінь — мов поданий трап.

Кров переміниться. Цвіт на каштанах мине.
Ми поспішаємо жити, немов після мору.
Може, у тім і спасіння — пізнати цю пору,
ніби останнє цвітіння. Єдине. Одне.

Елегія шістдесятих

Літо пахло м'ячем, бузиною, порічкою,
в надвечірніх кушах цілувалися пари,
і коли надвечір'я осідало за річкою,
пахли теплим дощем кам'яні тротуари.

М'яч летів до небес над антенами й липами,

шкіряне і космічне було його тіло.

З виноградних альтан пубертатними схлипами
розтікався у світ вундеркінд Робертіно.

Ніч густішала вмить, отже, танув у темряві
м'яч, різкішали лампи в садах і на ганках,
потаємна глибінь відкривалась у дереві,
озивалися тіні на бляклих фіранках.

М'яч уже не вертався:

пропав на дистанції.

З водограїв занедбаних кумкали жаби
у просяклому парку, де щовечора танці,
де хрипів саксофон, де ходили з ножами.

М'яч лишався вгорі, а роки розгорталися,
мов піщані моря, мов солоні пустелі,
і до ранку для нас, мов у сні, оберталися
і скрипіли примарні й жажні каруселі.

Елегія сусідських облич

Пані Гошовська дивилася вічно з вікна,
схожа в цілому на грушку Луї-Філіппа,
як сіявся дощ, і як вогко тьмяніла стіна –
пані Гошовська походила з відеокліпа.

Її чоловік біловусий, у літньому френчі
(за Польщі служив ревізором на залізниці)
стирчав з-над паркану й очі втикав старечі,
як назавше зникали в дощах сукні-спідниці,

і минали літа, і надходила осінь, і сльоти,
і на ринвах узимку іскрили бурульки сосальні,
і ховали Ісаю, що виніс і гетто, й сухоти,
і сухі були очі в молодшої доньки Сусанни,
а родина Шевців тарабанила звідкись вінка,
що, занадто барвистий, блищав урочисто,
і старого спровадили в землю за місто
(а пані Гошовська дивилась на все це з вікна).

Потім – знов було літо, пилюка, і сірі м'ячі
залітали в городи і бризки збивали зі скла,
і з'являлася тітка, нервова, як вогник свічі,
і сварила босоту, що знов їй квітник потовкла,
бо тюльпанні грядки, як незмінна остання сорочка,
стали сенсом життя, як найвища екстрема –
тьотя Дуся, вдова, ветеранка й ворожка,
що казала не хризантема, а резантирема.

Повертайтеся до мене усі – неписьменні і вчені,
лиш торкну вас рукою – й ви оживаєте знов:
Чорна Манька, що крала вугілля в бездонні кишені,
Доктор Дутка, що знав дев'ятнадцять мов,
малярі, грубники, гробарі, підозрілі медсестри,
квартиранти довічних веранд і тісних прибудов,
аноніми, занесені службами в пильні реєстри, –
оживаєте, знову готові до чвар і обмов.
Як воцані ляльки, як фігурки ламкі з пластиліну –
пожилці привокзальних льохів у таємних садах,
в середину століття, в єдину і слушну хвилину,
ви під дерево щільно набилися, ніби під дах.

Що за дерево?

Величезний волоський горіх.

Восени він себе роздавав до останнього дня,
розсипаючись нам, як достатку горіховий ріг
(а пані Гошовська дивилась на все це з вікна.)

Ми збирали горіхи у глеки,
у відра,
в мішки,
ми живу гіркоту у долоні втирали.

...виїздили, міняли квартири, вмирили.
А життя все одно споришем обсипало стежки.
(Так пошерхлі вуста обсипає гарячка вночі).

Ці прожиті міста – як пробиті ножами м'ячі.

«Шойно червень, а пахне від лип, ніби в липні...»

Шойно червень, а пахне від лип, ніби в липні –
переповнена діємством напружена мить.
Передчасні світанки, мов сурми невсипні,
понад нами ревуть, аж у грудях шумить.

Ще вокзали, мов нефи – порожні і чисті,
ще на шпалах роса і прозорий перон,
але перші прожилки пожовкли у листі,
ніби торкнуті легко іржавим пером.

Ми приходимо вчасно, як світло в кімнати,

нас несе і відносить, виток по витку,
але як наздогнати, ну як наздогнати
цю втікачку, цю зелень, солодку й терпку?

«Її пальтечко радісне й червоне...»

Її пальтечко радісне й червоне.
Вона так добре знає шлях додому,
що в надвечір'ї, сніжному й блідому,
біжить мені назустріч.

Перепони

минають нас, лише гойдлива гілка
зітхне ламкою тінню під ногами
й затихне, мов пробачення негайне.

З ім'ям її римуються «сопілка»
і «свічечка» – мов геральдичні знаки.
І стільки того світу по дорозі
розсипано й забуто на морозі,
аж солодко торкнути і впізнати:
пробитий м'яч, і слід санчат, і мідь
замерзлого листка, й перо пташине,
що невагомо послане з вершини,
з-поміж густих і гострих верховіть,
і це смеркання – лагідне й глибоке...

Вона біжить, і їй чотири роки.

І їй услід я тягнуся рукою,
і чим я заслоню, і як загою?

Опівнічний політ з Високого Замку

авжеж не райський сад не світять помаранчі
загублено стежки і втрачено сліди
а все що є у нас ліхтарик на підзамчі
і треба нам туди

збігати у пільму яка непевна втіха
чи виросте вогонь
коли позолотить найменша іскра тиха
розсипаний пісок розрив поміж долонь

і тісно між дерев і темно в сьому градусі
і тягнуться до нас обуджені гілки
та крізь нічне зело що пнеться на заваді
злітаємо з гори злітаємо таки

і жодної зорі лиш доторки тернові
і де ще той ліхтар чи світиться йому
подряпини легкі падіння варте крові
і навіть без надій
і навіть у пільму

бо хто на світі ми
за сімома шляхами
шукаємо любов як золото в ріці
закрито всі доми
спідниця з реп'яками
і скалка

на щоці

і скалка

на щоці

Промовляння самотній

...і хоча все золото світу не варте твого мізинця
і тільки для тебе жовто горять сьогодні сади
губи твої холодні наче прозорі вінця
яких ніхто не торкався прагнучи світла й води

губи твої неспиті а все ж таємниця квітки
сповита в них і забута допоки живеш сама
вона проросте крізь тебе ніби крізь чашу звідки
солодко й дивно пахне тліном і тілом п'ятьма

несеш отак мов клейноди а може клеймо дівочтво
ось його зимне плесо між двох берегів як між пут
поки з лози постанеш уже не вином а оцтом
скільки ключів назавше квітку в тобі відімкнуть

і так прочуваєш того хто з милості чи з наруги
злетить на тебе й розтане в чадні долини безсонь
ввійде в твою кров і шкіру тебе народивши вдруге
і лишить губам болючий незнаний новий вогонь...

ВУЛИЦЯ ЄРЕВАНСЬКА

I. «Пропадаєш, вічна вулице, в безодні праархівні...»

Пропадаєш, вічна вулице, в безодні праархівні,
мов папери старозжовклі, на пустирищі згориш,
розбирають по цеглині продувні твої шпаківні,
поперечні зрізи кухонь, пристановища горищ.

I тяжку тужаву тайну приблукалого Кавказу,
чорнокнижжя заговору і безмежжя ремесла
виживають у непам'ять, ніби віспу чи проказу,
ніби листя з тротуару, ніби воду із русла.

Ці вологі тьмяні кубла, наскрізних років підкопи –
все розвіється за вітром без вогню і катастроф:
заростають павуками грамофони й телескопи,
і марніє, наче фреска, араратський Саваоф.

Ще живе тісна голярня, ще бринить музична школа,
ще літають луни шевських і ковальських причандаль,
та пора звільнити простір, увійти в первинні кола,
і згортаються перила, ніби спалена спіраль.

I це немов евакуація. Зійде настінна вохра –
стане вулицею менше на феєрію людську.

Пропадаєш, вічна вулице, ніби річка пересохла.

Мов дорога караванна у мінливому піску.

II. «Наш дім уже зносять, а ми ще живемо у ньому...»

Наш дім уже зносять, а ми ще живемо у ньому,
ховаємо в ринву щербаті ключі, мов колись,
і стелимо на ніч худу споконвічну соломку,
та вікон уже не відчиниш — вони розтеклись.

Птахи ще бувають у нас, але множаться втрати.
Збираєм дощівку в роззявлені нутра горнят
і хочемо щось підлатати і підмалювати,
та — поверх за поверхом — нищиться темний фасад.

Ще ходимо тут, оминаючи шпари й завали,
і гріємо чай, і говоримо про переїзд,
а лози не сохнуть, і крила дерев дотривали,
птахи ж оминають, уже не звиваючи гнізд.

І в цю аварійну, хистку й неосвітлену зону
от-от увірветься забуте волення сурми.
І ти ще стоїш на ламкій половині балкону,
а знизу вже кличуть і гупають лунко дверми.

У небі, такому старому, тісному, блідому,
легкими уламками світла розвіємось ми —
салют, вибухівко! Пора нам до вічного дому,
лишивши внизу тимчасові, мов труни, доми.

«Ще о шостій ранку п'ятьма...»

Ще о шостій ранку п'ятьма.
Непочатий сніг, наче луг.
І небес на небі нема,

тільки вітряні гнізда хуг.

Тільки вкутані у мішки
тьмяні ружі з-над холодів
знаменують земні стежки
на німих розпуттях садів.

Перша зміна о восьмій – час
освітити вікна і шлях.
Починається світло з нас,
ніби вічна вода в полях.

Ніби сіємо в чорну рань
перші крихти тепла зі жмень,
аж заблісне досвітня грань,
і від того довшає день.

І тому в осередді стуж,
під безоднями хмар і крон,
оживають глибини руж
і рушає рослинна кров...

ТРИ БАЛАДИ

1. Лемберзька катастрофа 1826 р.

Дня 14 липня 1826 року прийшла подія, що потрясла цілим Львовом: стара ратушева вежа пополудні зарисувалася й о годині чверть на сему вечором з великим тріскотом завалилася. Наперед вже опорожнено ринок з людей, але все-таки у звалищах погиб трубач, двох жовнірів і кількох робітників.

І. Крип'якевич. «Історичні проходи по Львові»

З отого дня суремного, як завалився ратуш,
усе навіки зважено і вписано в архів:
«Понесено у людності не так велику втрату:
погиб трубач, двох жовнірів, кількох робітників».

Маленька апокаліпса на ринковому пляці:
з розпуки позіхнуло трагічне місто Львів,
мов гер таємний радник над аркушем реляції:
один трупач,
тфох шофнірів,
кількох ропітниківф.

Зібрали вдовам на свічки, а матерям на ліки.
Дітей забрали в інтернат на вулицю Сиріт.
На поминках буяла чернь і мандрівні каліки,
і гупав куксами о брук увесь калічий рід
(і кожен чесно їв і пив, і плакав, як умів:
погиб трубач, двох жовнірів, кількох робітників).

Поховані під вежею, вони ввійшли в комори,
де світло мре і твердне кров, де вже не чути з тьми,
як на майданах і в шинках реве житейське море.
Там інше світло – і воно біліє над кістьми.

Вони зішли в підземну хлань, немовби в інше місто –
їх не любили на землі й забули серед хмар.

Ішов попереду трубач.

Він дув натхненно й чисто –

так, ніби не трубу тримав, а вогняний ліхтар.

Коли ж посмертні очі в них зітліли, мов одежа,
вони злягли на дно часів – плече коло плеча,
лиш не вгавав, як джерело, і виростав, як вежа,
таємний і хрипкий сигнал – відозва трубача.

2. Дидактична вистава в театрі Богуславського

Велике вражіння у Львові зробило те, як один із акторів відкрив домовини з людськими кістяками, – при перебудові костела на театр забуто усунути з підземелля давніх покійників...

I. Крип'якевич. «Історичні проходи по Львові»

Панове публіка, для трепету і млості,
для гостроти і свіжості в серцях
репрезентуєм підземельні кості.

Панове, всі ми ходим по мерцях,

як по мостах. Вони лежать під нами,
тверді, мов підмурівки у домах –
ростуть униз невидними вогнями.

Пройміться світлом нищих костюмах!

Розкішно вам у ложі, мов на лоні,
на галереях – тупіт і аншлаг,
ви так бурхливо плещете в долоні,
немовби винні в смерті бідолах.

Панове, цить!

(Стікає воском люстра.)

Мерці мерцями, їм не в голові.

А ми – мов лишаї на тілі людства –
голодні, геніальні і живі.

Тож порятуйте нас! І лорнетуйте
худу й безкровну шкіру галатей.
Подайте хліба, рани побинтуйте –
панове, всі ми схожі на людей,

зігравши королів і принців крові,
у вицвілих плащах, мов у мішках,
підем у тьму – в мансарди вечорові
і спати полягаєм на дошках.

3. Нашіптування з віків

В 1885 р. Франц-Йосиф відвідав знову Замок у вечірній порі, в каварні
гостила його шляхта, з балькону каварні цісар оглядав ілюмінацію Львова
на його честь.

І. Крип'якевич. «Історичні проходи по Львові»

Мій цісарю, хвала тобі – яка щаслива нація,
що ти ступив на наш пісок вечірньої пори.
Кущем небесним зацвіла ясна ілюмінація,
остроги в тебе сріберні. Ти дивишся з гори.

І дим ракетниць очі їсть – яке палке зворушення!
У церемоніймайстра з напруги карк упрів.
Ми всі готові хоч на смерть, мов посполите рушення,
і сльози капають з очей гицлів та шандарів.

(Наш загумінок став як сад. Петардами і бомбами
обстріляно небесне дно для більшої краси.
Оркестри віддано ревли тромбонами і тромбами,
повії прали негліже і пудрили носи.)

Ілюмінація! Оркестр! Волаємо і граємо:
цісарська доля – наче сфінкс, і що вона пошле? –
чуму, пожежу чи війну, небіжчика в Сараєві,
тож веселися, цісарю, ти ще дитя мале!

Ще маєш білого коня і капелюха з перами,
твердиня влади, мов горіх, імперія без меж,
таємно вішаєш когось, обдурюєш паперами,
і де ще той двадцятий вік, в якому ти помреш?

ФОТОЕТЮДИ

Етюд серпня

серпень жарінь розпашілого глека
жовто спажнули дахи і портали
книга яку неуважно гортали
раптом сліпучо заквітла мов спека

серпень ріка невимовно солодка
плинуть будівлі старої сецесії
чиста й тонка світляна поволока
вкрила дерев полудневі процесії

ерпень моя невблаганна ідилія
теплого воску олійна держава
вулиця скрипка соната неділя
постра як жала
тривожна
тужава

Етюд неспокою

трава на камені вона
вночі росте у ранах дому
трава лунка немов луна
рослинне тіло в кам'яному

і ми так часто не спимо
і наслухаємо допоки
нічна трава зітхає мов
нічні озера і затоки

себе вганяючи мов клин
у ці крихкі тріскучі плити
запасти в усмішки щілин
триматись каменя і жити

хоча б між рейок і коліс
між днями виникне і снами
висока й чиста ніби ліс
трава яка прийде за нами

Вуличний етюд

вітер то птах опівнічний змах
що там за вікнами в сонних домах

тьмяні жарівки свічковий сад
тихі водойми таємних кімнат

риби на стінах безгучно шепочуть
з кранів іржаві потоки хлюпочуть

отже прийшла кристалічна тверда
з чорних лісів запізніла вода

промінь метелика в люстро влетів
місячно вигнуті спини котів

чаші чарки на серветі
сервант
погруддя мислителя (може кант)

іноді з піни фіранки лице
визирне
ніби чекав я на це

Етюд з воронами

на цьому світі стільки ірреального
шукаємо тверду земну основу

грудневе пиво біля кафедрального

і сірий день мугиче боса-нову

відлига як сльоза над містом лине

автобуси приходять і відходять

і в наших кухлях писаної глини

колишеться гірка бурштинна подать

ми так цього тепла затято прагнули

як вимерзле сплетіння винограду

ворони ці маленькі чорні ангели

збирають на фронтоні чорну раду

і тане сніг в якому так намішано

пісок і сіль тяжкі земні мірила

а ми в холодні кухлі тепло дишемо

і дивимось як мають чорні крила

НОВІ ЕТЮДИ БУДІВЕЛІ

Касарня

ми навіть її не бачимо і не знаємо яка вона

адже вдосвіта вибігаємо з неї і повертаємось

коли споночіє

певно вона мурована

ще й досі в ній пахне людським потом

і сіном зі стаєнь гусарського регімента

здається має кам'яні сходи

а коли ми шкребемо її безкінечно чорну підлогу

відламками скла і тупими бритвами
то здається шкребемо спину великого кита
вгрузлого в мілину
у листопадовій п'їтї шостої ранку
лунає сурма побудки
розлучивши кожного з його нічними дівчатами
і під хрипкі погрози капралів
друга чота зіскакує на голови першій
ми ніяк не можемо розтулити очей і руки
все ще тягнуться за дівчатами котрі відпливають
і так починається день

Вокзал

отут ми прагнемо сісти в потрібний поїзд
слідуючи за дороговказами поспішаємо
крїзь тісні коридори між клунками й валїзами
нам ніколи вгору глянути де під кулястим склепінням
повисла загорошена тїмяна
флорентійська люстра
стискаємо спїтнілі мїдяки як пружину
шикуємося в безладні черги
над нами гіпсовий настїнний путті десятих років
дме в позолочений рїжок іноді
глянемо в бїк знудженої блондинки
що притулившись до колони їсть яблуко
врешті виринаємо
на пропахлому пивом і трояндами перонї
когось цілуємо просимо не забувати сумніваємося
чи знайшли своє місце

аж поки не відірвемось від землі
і м'яко рушимо
заспокоєні дивимось з вікон як жовкнуть
перші дерева в приміських лісах

Університет

ми послуговуємось мертвими мовами
ходимо безпорадні серед астролябій реторт
черепів
з висоти земляного валу слухаємо
дзвін миколая на брукованому подвір'ї слухаємо
красномовного ритора заляпаного крейдою цицерона
на уроках медицини зазираємо в очі
мерцям
ховаємо в кишенях тютюн і нецнотливі малюнки
вранці чемно ступаємо за капеланом
жбурляємо в котів малими філософськими камінцями
опівдні втікають від нас
найдотепніші силогізми і формули адже
поруч за крутими вогкими мурами
саме розвішує шойно випрану
мокру ваговиту
білизну
медова служниця підстарости

Гробниця

і ось ми зібралися всі разом ціла родина
коли цвинтарні служки відітнули
непевний промінь за останнім з нас
ми знову зустрілися як за останніх часів
гри на біржах
катання на фіакрах
недільних балів у заміському клубі
лежимо на твердій підлозі
під мармуровою чашею
що від палого листя й дощівки тяжка
та все ж у пристойному товаристві
праворуч цукровий магнат
ліворуч оперний тенор
не чуємо як тече вода шумить вітер але
іноді глухої нічної пори здригаємось
коли затягне лайдацьку пісню молодь
повертаючись пізно з танців
у робітничі передмістя

Бібліотека

ми шукаємо щонайточніших знань
драбинами сходимо на вищі поверхи книгозбірні
нишпоримо по стелажах спільно з павуками
здіймаючи крейдяні хмари під стелею
мов на вершині стрімкої вежі
почуваємося повітряними гімнастами
аж забиває дух і ледве
втримуєм рівновагу
поринаємо в найтовщі томи без надії колись

вибратися

книги поглинають нас як моря

хапаємось руками за різьблені виступи

сяк-так тримаємось на поверхні

і коли вже цілком підупадем на силі

засапані обсипані штукатуркою

здається знаходимо

в гущавині сап'янів та коленкорів

притулене до стіни

легке і тепле

гніздо

вуличної ластівки

Лікарня

ми стаємо щоразу легшими

о десятій ранку по закінченні процедур виходимо

всі в однакових фланелевих піжамах

в наших руках дедалі більше невагомості

ходимо парком старої садиби

граємо в доміно біля гіпсової купальниці над водою

по обіді граємо в доміно у палатах

іноді нянька висварить когось

хто наслідив калошами на музейному килимі

граємо в доміно дивимось у вікна

часом повз оранжерею і літню альтанку

проносять когось такого

з головою вкритого твердим простирадлом

імо яблука

в наших очах щораз більше ясності

до пізньої ночі тишком розповідаємо анекдоти
водночас прислухаємось
коли ж нарешті вирине з лісосмуги
той сліпучий експрес далекого прямування

Планетарій

вчимося бути далекоглядними
недільного дня тяжіємо до повчальних розваг
видовищ
розглядаємо небо зі сферичної башти
випнутої мов око циклопове
неподалік чортового колеса та літньої естради
виткими сходами прямуємо до зірок
припадаємо до телескопа мов до дерева
наводимо різкість в окулярі
ця чудодійна гармата для споглядання висот
показує нам парад планет
на цупкому картоні небесної мапи
засвічуються одне за одним електричні сузір'я
хочемо запам'ятати їхні назви
адже навколо стільки туманностей
нетерпляче питаємо коли ж буде
чумацький шлях
зійшовши знову на землю
стріпуємо з плечей місячний пил
п'ємо лимонад у павільйоні навпроти
саме тут і саме сьогодні
випадково
навіки

ФАУСТОВЕ РІЗДВО

1. Ніч

Ось тобі, вбога пуста голова,
перше знамення Різдва –
снігу добув ти для білих поем,
вітру черпнувши плащем.

Крила не тут, але біль від крила
на ніч прип'яв до стола –
мить, наче рибу, ловиш багром
і повертаєш в огром.

Тільки тепер вона має печать
віщих прозрінь і зачать.
Є в ній зима – цегляні димарі
теплі о білій порі.

Ось тобі й ніч, пуста голова,
напередодні Різдва.
Хочеш – придумай, як до зорі
рушили тріє царі.

2. Зоря

Там, де нас немає і не буде,

сніг упав на вежі і сади.
В темряві жаріють без остуди
вогники у вікнах із слюди.

Сяють ночви, тесані до ладу,
і м'яка для купелі вода.
І зоря таємну має владу.
Ляда. Чоколяда. Коляда.

3. Сумнів

Такої ночі перейду місток,
ступлю на сніг і подолаю схил.
Всього мене — до мозку і кісток
пройме мороз, опівночі в сто сил.

О ніч німа, пустельна і совина!
Цей холод, ця тілесна печія...
Матерія — первинна. Це — провина.
(Як не моя й не Божа, то чия?)

Мої знання сумнівні і сумні.
Тому й жага нуртує, мов аорта, —
і я не сам: глузлива пика чорта
по-змовницьки підморгує мені.

Беріть мене, панове чортівня!
Тягніть у вир, де душу розітнуть.
А там, де народилося ягня,
про мене, ошалілого, зітхнуть...

Країна дітей

Усяке місто й містечко в землі козаків багаті мешканцями, надто ж маленькими дітьми. У кожному місті безліч дітей, і всі вміють читати, навіть сироти. Вдів і сиріт в цій країні дуже багато, чоловіків їхніх повбивано у безперервних війнах. Але в них є гарний звичай: вони одружують своїх дітей зовсім юними, із цієї причини вони численніші від зір небесних та піску морського.

Подорожні нотатки Павла Алеппського, XVII ст.

З-над білих сорочок — подоба крил.

Ще зовсім юна кров. Найменші люди

зійшли у сон землі і тлін могил,

повітря сколихнувши, як прелюди.

Вони — мов мак, їх море звідусюди

іде в цей дім, в цей витоптаний діл.

З яких смертей, з якої тьми й полуди,

з яких кохань, з яких забитих тіл? —

З німих побоїщ і з гучних побід!

Сама любов повстала невтолима

в очах ночей!

І засвіт — у похід,

і ранні вдови з іншими очима

завмерлі, аж мовчать, аж наче схима

лягла на них. І янгольський політ

в сирітським небі з квітами сухими.

І сто ворон, що кряче їм услід.

(до кого ви для чого ви де сто калік прочувтали

де палі наче милі у тріщинах до дна
убогими дорогами натіштесь недовго ви
ангелики волошки блудна сарана
колючки пустирні
байстрючки псалтирні
потерчата хирні
ягнята ясирні
та лучче б ви в деревах ненарождєнні спали
та лучче б ви листками на чорну глину впали.)

Але повік не вищезне трава
на згарищах!
Вони квітують рясно,
хоч біль і страх, і язва морова,
і сіль землі кривавить юні ясна,
і сивий попіл обмітає небо,
і рікам переламано хребти,
і згіркле світло плеще променеве —
їм тут цвісти.
І в землю цю лягти.

(корабель дітей вирушає річкою
у сорочках найбільших всі ніби херувими
ця земля збатована вміє бути вічною
навіть палі проростають саджанцями живими.)

Різдвяні вакації

Там верби золоті й дзеркальні ріки,
де стигнуть колихливі тіні риб,

там у криницях зорі, мов горіхи,
і скрипки перестудженої скрип.

Таке тобі життя, як медівник,
ще років тому десять або вісім,
а нині в місті тихо, наче в лісі,
і місяць понад ратушею зник,
але ж було, було – як медівник!..

Так, двадцять сім – яка премнога літа.
Ще пам'ятаєш той святочний смак,
коли любов пече, мов aqua vita,
і ще не вільно вимовити «мак»,
бо ще не вечір, таїна сповита.

Ще ходиш попідтинню в городян
і віршею віншуєш, і ночуєш
на теплій лаві, та не спиш, бо чуєш
якесь ім'я жіноче. Мов дурман,
воно не відпускає аж до ранку.

І знов мандруєш, сам собі Еней,
прославши віршу, наче вишиванку,
на зерна у снігу, на слід саней,
на попелища гульбищ і містерій,
де ювенільна кров кипить з артерій.

І лиш земля!.. Вона така ж пречиста,
як і тоді – буденна і врочиста,
вона твоя, вона в тобі, як шов.
Ти просто в неї глибше увійшов.

Танго «Біла троянда»

Десь поміж двадцятими, поміж тридцятими,
поміж дахами, балконами й вивісками,
в надвечірнім затемненні сніжного міста
снується танго безпритульне,
вигадане студентом консерваторії на узбіччі хідника
з допомогою акордеона, романтичних уявлень і голоду.
Акордеон виливає таку аргентинську пристрасть,
аж у серцях перехожих повівен спинається кров,
і мандрівні папіросниці гостроплечі
чорну фарбу виплакують з тихих очей,
і газетні хлопчиська в картузиках
тупочуть у такт босоногими черевиками,
і нетанучі профілі хутряних пасажирок
напівобертаються з авт і фіакрів,
а меланхолійний добряк поліцейський
відпускає, зворушений, з Богом дільничного прошака –
перші ніжні поривання
поцілунки і зітхання
і твоя тремтяча рука

І кожен музичний мідяк – це визнання,
це шанс не померти з голоду, стати генієм,
перепустка до ювілейного залу,
десь поміж п'ятдесятьма й шістдесятьма,
де статурне сопрано і тенор з широким ротом
(і коли він його роззявляє
на люстру летять солов'ї),

де вишивана публіка так досягає оваціями,
ніби чорна хмара гнівним дощем,
де медалі, і лаври, і сльози на бюстах хористок,
де немає зимового танго, забутого ще у тридцяті,
а колючі, мов терня, красуні тобі несуть квіти,
і шукаєш у пустці невидимий акордеон,
але профіль тінистий напівобертається в ложі,
щоб тобі посміхнутись прихильно,
щоб закликати поночі, ніби в утрачений сад,
у прожиті міста, у стемнілий віддалений рай –
перші неспокійні ночі
перші муки снів дівочі
і найперше слово – кохай

Наче в мушлю, сповзав ти по сходах додолу,
обіймаючи акордеон, мов талію прачки,
і невже це був ти, і невже ти до танцю їм грав,
цим немитим гостям опівнічних прокурених кнайп,
цим укладачам бруку і швачкам,
вуглярам, ковалям, копачам, сажотрусам, повіям,
і невже це вони, проштовхавшись до твого плеча,
все горланили: «Білу троянду-у!».

І за першими тактами більшали очі
недорослих танечниць, що, вену вколовши,
вилітали попарно на світло, немов на поміст,
і здіймалися білі ключиці в поривній задусі...
І тоді в цьому димі, в цих випарах, там,
поміж двадцятими, поміж тридцятими,
так розмито й непевно напівобертається профіль,
і ти ладен померти, і знову це танго, і знов –
перші клятви і моління
перші стогони й боління

і таємна перша любов

Ярослав Гарсія Лорка

Ти прогнав пегасика, мов пасинка,
най собі летить конячка панська!
Сніг упав, як піна з вогнегасника.
Вірш запах, як пасіка чи паска.

Був, як темна грамота із титлою
чи земля під сніговим крапом.
Він тобі зійшов стовпом зі світла
і повив тебе, як чистий прапор —

не словесний порох, не абищиця,
маєш нині світла понад міру,
може, так ніколи й не напишеться
актуальний вірш на захист миру?

Все на світі — колія й баталія.
Хтось про тебе скаже: мій предтеча.
Та й кружляє однострунна талія —
ти б її спинив, бо кровотеча.

Та й слова, намовчані і зіткані
із безсоння, шкарубкі й первинні.
Та й шукаєш правду під позлітками,
постру, наче куля в серцевині.

Циган Василь

На чужих наречених – пояси, мов табу.

Зостаєшся один і над глиною постиш.

Вилітає на площу нічний табун –

скільки збіглося коней до тебе на посвист!

Що ж, коли не скрипаль, то бодай конокрад.

З кольорової глини ліпи амазонок –

щось горить над чолом (а чолом як Сократ),

і ростуть монументи, мов ліси, щосезонно –

стільки плоті пром'яв, ніби грек-ворожбит,

і промацав натуру в ключиці й гомілці,

щоб украсти в природи цей тупіт копит

і спізнати тотожність у дівці і гілці,

щось міняв, кочував, покидав сам себе,

полишивши у парку ставкових купальниць

(там ще й досі одна романтично гребе) –

не дивися в той бік, будь самотній мов палець.

Будь, як небо, що пише дощами на склі,

відпусти нам борги і торги, і потреби.

Все змішалось: робота і глина, і хліб.

Мов на площу табун, вилітаєш із себе.

Фотопавло

Чи легко упіймати застояне повітря
провулків, архаїчних, немов дагеротип,
коли твоя робітня – завалена дровітня,
і не виходять очі, а іноді роти?

І хто нарешті винен, що з нас такі моделі,
що клацає намарне пащека-апарат?

Таким, як наші, пискам – не місце у музеї,
бо ми – не те що камінь чи дикий виноград.

Та все ж фотографуєш. Ці невиразні більма
наповнити душею і зберегти в роках...

Яка уважна камера, яка чутлива фільма –
просвічують бретельки і вени на руках.

Бо ми кудись течемо й минаємо щомиті,
а з річкової твані волого світить ринь –
коли навколо тьмяно і контури розмиті,
потрібен фотоспалах, як блискавка прозрінь,

потрібно трохи солі, щоб очі проявити,
щоб нас отут зібрати, немов довкіл стола.

Ще мить – і оживемо. Не гнути й не кривити!

І сохнуть, мов полотна, послання від Павла.

Футбол на монастирському подвір'ї

...такої зелені не бачено сто років,

а може, й більше! Все вповите нею.

Ліси кущів безмовні та глибокі.

Вигадай річку, просіку, алею,
закриті, ще не впізнані.

Можливі

колона, арка й біла, мов папір,
сумирна вежа, рівня дикій сливі
(ростуть обидві з незбагнених пір).

Так зелено, що смійся або плач
між двох лісів, і невблаганний м'яч
між двох воріт, і піт, і сухо в роті,
і спів бджоли на нерухомій ноті.

А втім, воріт нема. Є дві цеглини,
загоптані в траву. І янголине
та голубине пір'я у траві.
І дві легкі кульбаби, тільки дві.

Літає м'яч! Проте його немає,
мов не було. Лише гарячий згусток
живих секунд, і він повз нас минає,
і трохи – в нас, і мчить у межі пусток.

Така вже гра: на тлі рослин і стін,
де вгадуються фрески, наче смерті,
догнати плач!.. Він котиться. І він,
мов літери, пощерблені й затерті,
незримий слід і видих.

Або дух.

Або хоч м'яч, повернутий минулим
у цю траву, між двох ожинних смуг,

де під ногами схимники поснули,
де крізь гілок цупке густе письмо
побачиш річку (просіку? алею?).

І ти, і я. Так близько стоїмо
над глибиною, пусткою, землею.

екзотичні птахи і рослини

ЦИРК «ВАГАБУНДО»

І. «Я продаю квитки на магів і на мімів...»

Я продаю квитки на магів і на мімів,
я коло входу став з ключами, мов Петро.
О діти передмість з устами херувимів!
Шатро – мов помаранч. Приходьте у шатро!

Ми йшли пісками міст, мов митарі за митом,
обсипані зірками й пухом із тополь,
наповнивши завулки світлом і блакитом,
скоривши Неаполь, Марсель і Леополь.

Директор цирку – йог і екстрасенс Ананда
(мов еполет, сидить на ньому скарабей).
Він – заклинач рослин, і світляна троянда,
неторкнута й німа, росте з його грудей.

Цукрова вата – харч для янголів і птаства,

мов кокони Коканду, мов паволока хмар, –
для приміських дівчат яка солодка пастка,
аж світиться із них жадання, мов ліхтар.

О діти злих часів, посіяні в огромах
пастуших пустирів, де рейвах відлунав!
Приходьте у шатро. Один-єдиний помах –
і душі заясніють, як терен із канав.

II. «Я продаю квитки на блазнів і факірів...»

Я продаю квитки на блазнів і факірів,
на мерехтіння ламп і хихотіння мавп.
О власники грошей з обличчями вампірів,
для вас і ваших дам – парад у стилі «вамп».

От акробатки Ле липке лискуче тіло
звивається в кільце достоту, ніби вуж.
А от фігляр Вендетто – як тонко, як уміло
протне він вас ножами під оркестровий туш!

Однак лише на мить (віват, панове смертні!):
усіх вас оживить на грані чорних тайн
приборкувач сирен, кентаврів, перевертнів,
гіпнотизер і дух Азріль де Франкенштайн.

І що почнеться тут! шизофренічні танці
банкірів і повій, графінь і різників!
О власники життя, о павуки у шклянці –
для вас – нервовий вальс, аж піна з язиків,

піротехнічний шал! і димові завіси –
це тільки ззовні цирк, а в глибині пітьма!
І в ній немає дна! – черниці та гульвіси
влітають у тунель, затягнуті сторчма...

III. «Я продаю квитки на коней та верблюдів...»

Я продаю квитки на коней та верблюдів
у збруї золотій пошарпані боки.
О пильні сторожі з очима страхолюдів,
з очима без очей, з очима навпаки!

У наш духмяний хлів, де спалахи звіриних
вологих теплих тіл, де ситий дух кубла,
приходьте і ви в службових пелеринах –
землисті голоси і кров, немов зола.

І звівши зимні очі на паперові зорі,
де в'є високі петлі мотоциклетний ас,
ви стежите сурму в ревкім його моторі –
яку майбутню бомбу пригріє він для вас?

Шукайте динаміт! Хай детектив залізе
в позакулісні сфери, пекельний, мов Марко.
Він витрусить намети, халати і валізи –
а звідти лише ластівки. І латані трико.

Ілюзіон! Мана! Сторожа заблукала
у цирку, мов у снах. Я прочитав ті сни:

листівки ластівок протяли стіни і дзеркала,
немов укуси кажанів – на шиях ордени.

IV. «Я продаю квитки на цитри й тамбурини...»

Я продаю квитки на цитри й тамбурини.
Втікає вам із рук ця музика ламка.
О вуличні філософи і кав'ярняні прими!
Це Соломії соло. Так тече ріка.

Це вище, ніж атлет, що гне залізні штанги,
І навіть – ніж лемур, що нявкає котом.
Від неї ніжними стають руді орангутанги,
і зорі замість дір пронизують картон.

Цирк обертається. Вгорі – співає Соломія.
Трапеція тремтить, немов крило живе.
Живемо в цьому Вавилоні – кожен як уміє,
ану ж вона зірветься вниз,
чи спів на смерть зірве?!

Таж ми без неї – тлінь, безлика й без'язика,
що на тісних торгах міняє імена.

О містечкові віршарі в розбитих черевиках!
Ви кожному скажіть, що є у нас вона.

Є голос! І любов!..

Але я замовкаю.

Це тільки ззовні цирк. А в дійсності – земля.

Я зупиняю механізм. Я касу замикаю.

Микаю-за. Ка-ю-ми-за. Бім-бом. І тра-ля-ля.

Пані капітанова

Капітанська вдова мала білих мишей
в закапелку діривої кухні,
а ще в неї був канарок Мішель
і носовички трикутні.

Втім ніхто не знав, де ночує вона,
по яких катакомбах приносить офіру?
Шльома Фішер подеколи давав їй банан,
або інший овоч, або фігу.

(А найстарший з-поміж Андруховичів
ще й хліба давав до овочів.)

Королева завулків у веретті одінь,
капустина в лататті хустин.
А той капітан – що він був за один,
певно, вмер молодим і пустим?

І тому вклякала пречиста вдова
перед віттарем зимної студні,
щоб глибинна летюча священна вода
змила з неї ці свята й будні.

А тоді розгортала полотна хустин
на рослинних ребрах решіток
і привселюдно сушила ці герби самоти,
недоречна, як пережиток.

А не стало її – та й Ринок зачах,
лиш піски аравійські слід її замітали.
Відлетіла, кажуть, на білих носовичках.
А ще кажуть, поховали її санітари.

Старий Олійник

Ремонт парасольок – це водночас і розвага:
розпустиш її, мов дерево якесь кістяне чи бамбукове,
і тишишся, і не бачиш нічого довкіл, роззява,
читаєш дощів колишніх вицвілі букви.

Майстерня його – капличка в ніші замшілого муру,
туди несе парасольки все місто меланхолійне.
Засвічуються в шовках амури або лемури,
як тільки вимовлять люде його наймення олійне.

Злітають хінські дракони, всілякі інші екзоти:
магнолії, орхідеї (таке все пишне, скромне!).
А є парасольки чорні, як провінційні гризоти,
як діри на дні галактик або ворони.

Тому він любить під кайфом читати нотацію,
таку якусь несусвітну – не склеїти, не зрозуміти,
коли з недопитим кухлем обходить усю автостанцію,
де з вікон на нього витріщились прозектори та езуїти.

Чи ж варто на світі жити заради старих парасольок?

Питання надто draжливе для мандрівних філософів.

Та дозволу не спитавши, з діагнозом «параноїк»
він три війни пережив і царювання трьох Йосифів.

Так само колись без дозволу покине замшілу нішу
і з недопитим кухлем повз нас, твердих і сумлінних,
пройде і кане за рогом у споконвічну тишу,
коли його з неба заличуть: – Пане Олійник!

Доктор Дутка

Доктор Дутка, що знав дев'ятнадцять мов
(а якщо з діалектами, то двадцять чотири),
відбивав цілий світ, ніби давнє трюмо,
і судився з онуками за площу квартири.

Доктор Дутка, що мав п'ять казкових кімнат
у сусідстві із власником закладу шевського,
в тіло дому вмурований був, мов атлант,
з бородою білою, як у Грушевського.

Доктор Дутка, що жив по пажких словниках,
із балконом у сад, у бузковість і вогкість,
і солодку траву, всю в живих слимаках,
доктор Дутка, мов жінку, кохав Одинокість.

Трохи згодом, на схилі розтрачених літ,
опинився в мішку з безпорадністю птаха.
Це тоді він світіння почув на чолі
і за ширмою спав, наче ангел на цвяхах.

І тріщали кресенци, крісла. І горіх
стародавніх епох усихався найдовше.
Скільки чорних панчіх, капелюшків і бліх!
Попіл сипався з книг, налипав на підшви,

вилітали в непам'ять за вітром слова,
у колодязях мови робилось діряво,
та світила, мов люстра, стара голова,
і шумів амариліс — кімнатний диявол.

Врешті судді сказали, що справа пуста.
По лікарні ще й досі літають обрізки
слів, що він вимовляв і на волю пускав —
рятівні суголосся, либонь, ассирійські...

Вольф Мессінг. Вигнання голубів

Мав я прегарну здатність (чи то хворобу):
двійко голуб'ят у череповій коробці.
В ротову мою порожнину, від крику аж пурпурову,
зазирали медики, ворожбити та інші тямущі хлопці.

Як я вами пишався, мої крилаті кристали,
пернаті мої мучителі з давніх полотен!..
Ціле літо об мене крилами терли і туркотали,
заснувавши мені в черепі містечко Туркотин.

А восени упав з неба миршавий ілюзіоніста.
Слухав мене стетоскопом — як вони там шурхочуть,
збіглося на це подивитись ледь не півміста.

І тоді прояснів я: «Летіти хочуть».

Вилітали мені з голови крізь отвір у рані
або крізь моє третє око (ніяк його не заплющиш).
А той миршавий пес мав у кишені браунінг
та й одною кулею двох голубів розлушив...

Став я цілком сумирний, загнавсь у схови,
поводжуся без відхилень – чемно і гречно.
Не тому, що вбиті колишні мої птаховє,
а тому, що ношу в черепі тепле їхнє яєчко.

Дядя Жора, мігрант

Переповнений георгіями кавалере,
вранці виходиш, ніби з вольєри,
пахкаєш люлькою на пташок Вожих,
чигаєш при дорозі на перехожих.

«Гей, куди йдеш проз мою фузію?
Побалакаймо про Грузію, про дифузію».
Обсідають, мов бджоли, спогади, візії –
закотився в небо шлях дивізії.

А по ньому коні пруть, а ще танки,
і пражанки пахнуть, мов парижанки,
і лафети під мертвими аж зігнулись:
«Я – один з тих, що повернулись».

Гімнастерка блискає, вся в металі:

за кожного невбитого – по медалі.

Патериця в руці, мов жива парість:

«Гей, куди йдеш проз мою старість?»

Воячкам небесним – довічну оргію,

травень проживаємо без розкаєнь.

Все тече річкою, старий Георгію,

тільки ти на березі, мертвий, мов камінь.

Любовний хід по вулиці Радянській

це хід весняних звірів це парад лемурів

мальовані роти палкіш від свіжих ран

це час коли жага струмує навіть з мурів

це марш нагрітих тіл жагучих мов коран

це танці потіпах під солодовим небом

ясновельможна кров темніє мов чифір

дівчата з медучилищ пахнуть млосно медом

прозорі наче спирт летючі мов ефір

це вихід гультіпак під шелести акацій

похід під ліхтарі лоліток і моргух

мов піонерок плин у дні шкільних вакацій

повз вигуки афіш про м'ясо і про дух

повз біржу казино мелодію міліцію

пастушки з вітражів упирки з вар'ете

дурепа осяїні вогненні янголиці

ці малпи трохи мальви кожна з них цвіте

це час дерев і змії духмяний і такий
що виростає з ніг сурма хрипка і грішна
вони ідуть а ти як той більярдний кий
не в силі проказати навіть харе крішна

або ось ти поет улюбленець планет
що бачиш то шоку то вухо або кліпсу
заряджений такий увесь мов пістолет
готовий розрядитись влучно в першу-ліпшу

або ось ви вуйки набичені буйтури
атлети з-під вітрин деталі від скульптури
або ось ти флейтист весь голубий аж синій
що трешся між купців з якихось абіссиній

або хлоп'ята ви безвусі шкуродери
зелені королі вологі від жадань
уродженки весни пантери і гетери
повз вас ідуть у сні в липку бездонну хлань

і потім розтають і недосяжні знов
втікають у гаї повітряних небес
над вулицею ніч помада туш і кров
я так я так я так
я так тебе тебе

Фортечний провулок

Це похід зі ста тридцяти кроків.

Це вежі, яких немає. І найтонша
квітнева трава.

Заповіднику мурів і вікон,
ти, тьмянний мій пане,
певно, й досі ховаєш у надрах
великі й малі кульбабки.

Ущелино чорних котів і спізнілих
студенток, ти й досі ще пахнеш
мерцями.

А ці підозрілі майстерні
зі сходами в темінь! А ці
піврозхилені двері, з яких завжди щось
виносять: коробки з-під помаранчів,
розбиті дзеркала, мотки перфострічки.

Якою короною звалища
зяє в тобі клавесин! Крізь поламані ребра
вилітають шпаки і сонати.

І ти – мов останній рубіж оборони,
не знати від кого. І прозора
квітнева трава.

СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ ЗВІРИНЕЦЬ

1. Єдиноріг

Єдина.

В лісах застає мене темна година,
як музика в місті зненацька за рогом.

Я чую: пасеться узліссям єдино-

ріг (не плутати з носорогом).

Я брав тебе, як фортечні мури,
я в себе вмистив стільки стріл, скільки зміг.
А всюди ніч, як великий мурин,
і тужно голосить єдиноріг.

Він рідкісний звір. Я галопом розсуну
пахучі кущі і галявини. Там
він пив, наче воду, кожну красуню,
та я навіть подиху з тебе не дам.

Він лагідний звір. І тонка в нього шкіра –
зламається спис назавжди, мов жердина.
Я навznak засну біля вбитого звіра,
прохромлений рогом.
Єдина.

2. Птахорізка

Це рясне гуляння вбогих при музїици,
під мурами, де випивка і тїнь.
Це триває свято поїдання птици
при світлі відлітань і трїпотїнь.

Третї птици лунко прокричали ранок,
і ринок забував, як райський лїс.
Тож тяжкі тїла знекровлених коханок
закутує в пїтьму пан птахорїз.

По його робітні в'ється чорне пір'я,
і руки в нього, кажуть, золоті.
Музика на ринку. Вівіска «Вампірня»
ясніє, ніби кров у темноті.

Він виймає з тіла теплу душу птичу
(його небіжчик тато – знаний кат),
а вночі приводить у заляклу тишу
крилатих і підпоєних дівчат.

Злякані амури. Під'яремні псиська
шукають у жаливі кість крила.
Це розправа з ангелами – ангелорізка,
це пісня жолобками потекла.

Ми ж, умивши пивом пересохлі мізки,
згорнувши небеса в густий рулон,
та й гостимось на паперті птахорізки
у місті, що зветься Вавилон.

3. Єхидна

Повертаємся, всіявши зойком оази, –
кров на піхвах, засмага східна.
Та зачинено місто, мов острів прокази
або клітка, в якій єхидна.

Поки нас не було, поки нас у пустині
прошивала сурма побідна,
на стовпах і криницях, мов сіль на хустині,

проступило тавро: єхидна.

Ми згубили себе в агарянськiм походi.

Перемога цiлком невидна.

І до рiдних дверей нам достукатись годi,
і вiтчизна немов єхидна.

Рiднi панни зiв'яли по вежах і клiтках,
пiзня ласка така фригiдна.

В зимних венах померло дзвiнке повнолiття,
а в очах ожила єхидна.

Це вона вiдкладає столiття, мов яйця,
по торгах, де музика мiдна,
де помости смертей, де живуть і бояться,
де юрба сичить, мов єхидна.

Що я можу? Хрипуча сурма надi мною.

Я пiвсвiту пройшов приблизно.

Можу босий пiти за твоею труною,
рiдна панно, стара вiтчизно.

4. Грифон

Мiй пане, який нерозумний свiт!

Яка на румовище сходить журба!

Пiд небом, чорним, нiби графiт,
конаю в пiску. І грифон з герба.

З дерев погаслих кричать граки.

Я впав з коня і програв турнір.
Тепер крізь мене ростуть гілки,
пробивши в панцирі триста дір.

Лети ж від мене, монстре знамен,
крилатий леве! Я випав з гри.
З очниці в мене цвіте ромен.
Я не мав меча. То був лютні гриф.

А ту, що чекає, що ймення мої
на грифелі пише в стотисячний раз,
крилом захисти. І, замовклу, її
у землю сховай від облуд і образ.

Чому ж не летиш? На вологім піску
танцюєш довкіл моїх тихих рук.
І п'єш з мене довгу предвічну ріку
ти, схожий на крука. Ти майже крук.

5. Гаспид, або ж дідько

Зійшла комета, Господи прости!
Мов гурт убивць повзе повз нас етапом.
Розпущені убори і хвости,
запахло спиртом, сіркою і цапом.

Він – той, що креше рогом до камінь,
і всюди починається розпушта.
І входять назавжди в солодку тінь
дівчата, смарагдові, мов капуста.

І б'ється в бубон вогке копито,
і замовляння світяться крізь писок
під шапкою нічного шапіто,
де акробати труться об кларисок,
де криють юнок вижовклі діди..

Це тіло, цю сполохану клепсидру
рятуй мені. Я ждав її завжди,
я сам її з вертепів ночі видру
і сам її пораню. В кожну п'ядь
ввійду, вповзу в ці брами, що розкрились.

І ярмаркові діти прилетять
з пекучими надрізами для крилець.

Хроніка з 1719 р.

Заборонено ярмарки, бійки і карнавали.
Охоронці стоять непролазні, мов чагарник.
Зостається одним-єдина розвага:
привселюдне спалення чарівниць.

І повзе звідусюди понуре голяцтво –
цей маленький народ із піском у ротах.
Непристойні слова на фасадах палаццо
і судилище тлустих сутанних сутяг.

А ворожка, чи то чаклунка, чи відьма –
наче свічка, готова згаснути – лиш дихни!

(Містечковий дурень регоче ридма,
і під гавкіт собак розгоряється хмиз.)

Я обстав би за тебе, мала посвітачко в жалобі,
я твій попіл, мов пам'ять, по дрібці зберу,
але хлопці з киями взялись до наших суглобів,
і вони плюють на цей старовинний брук.

І підноситься стовп вулканічного ревного жару –
стоїмо й мовчимо, як по горло в ріці.
Просто хлопці в беретах мають вівчарок,
і вони роздерли б нас, як зайців.

Ти гориш, наче книга, в якій недописано слово,
і з густого неба такий посірілий сніг,
ти гориш, мов лялька, в якій полова,
у старих пивницях повно таких,

у глухих подвір'ях, а ще у сумних катівнях,
де минають літа, де вічна осінь – отам,
де білизни вбитої тріпотіння,
ти гориш, як свічка, понад життям.

ЯРМАРКОВІ ПАТРЕТИ

1. Павло Мацапура, злочинець

Павло Мацапура – ніжинський полковий кат, страчений 1740 р. за «ядение человеческого мяса і прочия богопротивныя злодеяния».

З коментарів до «Енеїди» І. Котляревського

наша змора нічна ти давиш на дух як магніт
що за черево бідне носило сей капосний плід
прогорів у злобі своїй ніби отруений гніт
мацапура павло скверносій солодій содоміт

аж тепер йому страта мотузка амінів і гаплик
аж із вуст його темних повисне язик наче шлик
погойдаєшся чорною грушею павлику пане
кличмо з неба музик биймо в бубни тим паче в тимпани

повилазить усе навіть очі якими нас пік
а із неба комета рогата фінита і шиш
заговорена кров двадцяти і семи чоловік
перемелені кості монети серця і гашиш

чорний квіте ночей магістре залізних тортур
збур ходячий ганьба сім'ї мацапур
людоїд рукоблуд езуїт зорекрад
продавець вінків рушників дівчат

і зійшовши павло на хиткий на досмертний поміст
і говорить павло побачивши яма яка
ніжні ніжинці оскоромлені в піст
може я тільки сумнів у Божих руках

а тепер полечу в нічний вавилон вавилон
і нікого з вас не болять не болять не скубе
що жив на світі такий павло
аби благими ви чули себе

та й поліз у петлю ніби там анаша
або херувимська музика ніжна
і хоч зашморг вийшла на світло душа
і кружляла над площею міста ніжина

2. Арія Олекси Розумовського

єлисавет божественна
феміна з меду й криці
у вінку монархинь окраса бель-роз
аки змій залізши я до лігва цариці
арлекін ехидний підступний малорос

гоп-ля фортуни фаворит цур обаво згинь
голова відвалиться хіба від забав
напудрений троянець
(троянський кінь)
августейше серце в кишеню забрав

похукав
розтануло
так зійшов указ
гетьман у перуці гуляй лицарство славне
голови на палях і голод і сказ
пощипують фрейлін петербурзькі фавни

(а сірома босо майдани топче
голови в канавах чума і жах
голубе наш тихий гетьмане отче
чи бачиш проміння в нас на ножах)

соловій син кобзи півчий дух капели
повернув печать булаву права
козачки про що ви там по закапелках
петьман у шляфроці вольниця жива

так орфей хохлацький в'юсь під клавікорди
лихо закаблукам так і перетак
лотри і лакеї ордени і морди
голови в темницях рококо-гопак

3. Пастух Пустай, поет, баронський син

Михайло Пустай – оповідач і казкар, лемко зі Східнославацького краю. Був пастухом громадських кіз. З його вуст записано багато казок, серед них і «Баронський син в Гамерици», що дуже перегукується з «Подорожами Сіндбада».

а за морем першим гамерика з плюшу
а за морем другим гамерика з терну
щоб не так гостро цілили в душу
одягни їй дурня броню панцерну

а на дні гамерик золоті схрони
а ти й на різдво ходиш у дірявій куцій
реп'яхами латаний пастуший бароне
драпаєшся одвіку на стовп езекуцій

кози повмирили пішли за обрій
пусткою пустаю віє від стада

коби впав із неба діамантик добрий
щоб не так люто судила громада

бо за морем першим гамерика з меду
а за морем другим гамерика з воску
виглядаєш із неба бодай комету
і болить світло в темницях мозку

так йому тісно між отих гамерик
бо хоч кам'яний берег але він твій берег
і росте з нього мов покруч хвора черешня
рана твоя прийдешня
луна вчорашня

в'язко мені казко
гнітко мені квітко
мілко мені гілко
гірко мені зірко

марно мені сарно
хлипко мені рибко
хрипко мені скрипко
сухо мені суко

4. Козак Ямайка

О скільки конику-братику крутих чудасій на світі
дивився б допоки круки не вип'ють очей а мало
по сей бік багама-мама по той бік пальми гаїті
і вежі фритауна бачу як вийду вночі з бунгало

і так мені з того гризько що вицвіли всі шаровари
якого лисого чорта з яких попідземних фаун
та й зрадили нас у битві морські косарі корсари
а батько ж хотіли взяти отой блаженний фритаун

а там тринадцять костелів і вічна війна з амуром
а ще тринадцять безодень де срібло-злото коморне
дівчата немов ліани нечутно ростуть за муром
і хочеться їм любитись а їх зодягли у чорне

кружаю тепер сивуху надвоє з піратом діком
кажу йому схаменися кажу покайся паскудо
невже коли ти европа то вже не еси чоловіком
якого хріна продався за тридцять гнилих ескудо

а дік то химерна штучка плекає папугу пугу
плеще мене позаплічно заламує руки в горі
оце тобі лицар з лугу осьо тобі зелепугу
to be or not to be каже і булькає I'm sorry

невільницю каже маю зі шкірою мов какао
купи сизокрилий орле маркотно ж без господині
город засівати не конче прицмокує так лукаво
город на ній проростає тютюн ананаси дині

наплодиш каже козацтва припнеш усіх до коша
тільки ж ярму не дається шия моя душа
та вже його і не чую плюю на плюгаву супліку
конику мій невірнику апостоле мій хома
піду на зорю вечірню
зріжу цукрову сопілку

сяду над океаном

та вже мене і нема

5. Самійло Немирич, авантюрист, посаджений за гвалт у вежу, самому собі

вчора був ти герой одягався у плащ

їздив кіньми і саньми співав пияцьки

нині сівши у вежу ридай пропаш

згвалтувавши дівча що розносило плячки

може сп'яну а може скопив тебе шиз

де шукати причину такого лайдацтва

тож лежи в ланцюгах лунко кинутий вниз

ти що пив і гуляв і мав купу багатства

мав півміста друзяк і півміста курвів

розважався магнацьки цицьки мав і цяцьки

та знеславив себе і родину і львів

і дівча і курвів і вітчизну і плячки

ти тепер найостанніший князь волоцюг

за невинне дівча що не з'їло б і муху

цокоти у п'їтмі і лижи свій ланцюг

і лежи мов лантух окаянний свинтуху

недостоен еси щоб кишки твої псам

запитає суддя та не в янка чи в яцка

а у тебе хоча ти не відаєш сам

чи дівчини хотів чи хотів її пляцка

чи кохання хотів що неторкане ще
пропливає над ринком де рила і туші
ну бо що це за світ і куди він тече
коли в ньому лиш тюрми і вежі й катуші

якось так воно все у глибокій дірі
і на Бога на чорта те личенько біле
от хіба що лишень упирі і щурі
і на цьому амініь бідолашний дебіле

ВЕЧІР ШАРЛАТАНІВ

1. Подорож з хіромантом

це точне прочитання доль не снилося й кассандрі
на еластичній мапі рук себе малює час
твоя долоня
як і всяка інша
полігон для мандрів
жени у світле майбуття уявний тарантас

твій тарантас вперед летить і півжиття прочовгав
за ним твій ангел віршомаз обскубаний авжеж
якась ця лінія життя у тебе з біса довга
я маю враження що ти ще трохи поживеш

звичайно лінія мистецтв алея у діброві
священні урни кістяки літають музи низом
там у фіналі премії погруддя мармурові

і твій музей і твій клозет при вході в комунізм

а ось і лінія кохань це річка в ній заплава

і там хлюпочуться жінки данаями з дунаю

їх сто і триста їх одна о дійсносте лукава

а ти щоразу бубониш

з кохання я конаю

агов приїхали вилазь

ці капіляри ями

подряпини мов рівчаки і зморшки роздоріж

а тут осьо тобі уже

туди вперед ногами

така нірвана вічний кайф достоту як париж

2. Вечеря в шаблековтача

він має щось від різника або від самурая

його ножі то попурі для джазових музик

вуста роззявлено до ста все до мікрона грає

важливо губи розтягти і зберегти язик

дванадцять дуже гострих страв ножі стилети фінки

гімнастика для щік зубів трахеї язика

та тільки шабля над усе дивіться українки

бо шабля це апофеоз для нього козака

вона це промінь що гряде в його жертвне тіло

ковтай ковтай ковтай її коли як не тепер

повітря геть легеням зась і серце вниз осіло

а він порожній наче дух і чуйний мов сапер

вона зникає в ньому вся наткнувшись на кишечник

ми кричимо давай давай лякай своєю грою

від наших вигуків і слів невдячних недоречних

на ньому проступає біль і він стікає кров'ю

так ми дивилися на все волали біс і браво

немов у цирку чи на з'їзді зрештою або

на кінофільмі де герой життя віддав за справу

аж ружа крові процвіла крізь горло і жабо

3. Дискусія з черевомовцем

у нього замість голови велика халабуда

в ній мешкають його думки про себе і народ

а черево голодний храм середохрестя чуда

промов і гімнів і поем і величальних од

о черево духмяний кіш ясна столице духу

глибинний епос ворожба симфонія і міт

якщо колись він все ж помре якщо віддасть він душу

нетлінне черево внесуть у тишу пірамід

а поки що йому кричу бодай здригнися брило

ти надто довго бубонів про майбуття і про

те як навіки роздаси всім порівну на рило

а тим у кого рил нема їм гаком під ребро

а він своє ти хто такий мовляв ти хто чого ти

мовляв не дихай і мовчи якщо ти є ніхто
у нього в череві палац коханки і колготи
тривалі оплески зірки сортири і авто

а в мене тільки дві руки неб'ючі нетутешні
і як я ними продавлю могутній цей капшук
щоб висипався з нього тлін щоб здувся він нарешті
щоб він розвіявся в пільму як непристойний звук

4. Політ з астрологом

мій проводир нічний дивак а може просто дурень
він обіцяє в небесах розкішний балаган
там каже музика й питво з космічних винокурень
і ми покажем ворогам наган чи ятаган

там каже міриади зір закручено в сузір'я
ми власні назви їм дамо підійде будь-яка
сузір'я гречки чи пшона сузір'я вовни й пір'я
або сузір'я гопака чи навіть будяка

а ще ж до біса є планет мов хто крупі накрапав
мене тримайся мов коня якщо ти мій синаш
я кожну завоюю так щоб ми підняли прапор
і вітер буде над усім а прапор буде наш

яка там воля звідти я зчитаю людям льоси
яка рухома широчінь куди там тій землі
ну що земля вона пласка по ній гуляє йосиф
не той що в назареті жив а той що у кремлі

по ній блукають кістяки і кличуть нас до ями
там сіє промені чума а смерть усім кума
щодня гризня і пацючня безодня під ногами
і кажуть нам що нас нема і місця нам нема

та все ж дерева на землі на зло усякій владі
ростуть без дозволу царів чи санкції проноз
козацькі кості оживуть навесну в ленінграді
козацькі душі зацвітуть
таким є мій прогноз

БАТАЛЬНІ СЦЕНКИ

Коломийський полк у Парижі. 1815

палаце правосудний триумфів арко
обскубані когути плюмажні офіри
машируючи під арков переможно шпарко
співаємо хрипко немов обозні фіри

слава нашим генералам конюхам слава
слава Богу пройшли-сьмо рим і крим і півпекла
в'ється в небі фана рвана як халява
сто фортець добуто і згага запекла

миром пахне як миртом лопочуть газетки
же кінець усім войнам же канони відблискали
на ковчегах бальконів гризуться гризетки
що то йде за вояцтво з обгорілими писками

а то ми машируючи полями і битвами
пронесли свої кулі коломийки ранці
розмальовані шаблями ніби бритвами
світимося наскрізно рана на рані

а то ми серед парижу табором стали
острови плинуть річкою вальсуй версале
скінчилась війна і вина сім бочок
сеною плине яворовий листочок

пам'ять ніби сурму виносимо з бою
сім держав перейдемо вмиемось чисто
чи ж дійдемо до тебе столице нашого болю
Коломиє писанко Коломиє місто

Нарбутове «А». 1917

Видатний графік Георгій Нарбут 1917 року в Петрограді починає створювати високомистецький варіант національної абетки

нема електрики і хліба і держави
якому ще вклонитися провидцеві пресвітеру
отечество лежить собі двоглаве та іржаве
а ми вчимось писати нашу першу літеру

абетка починається на А

Артерія

Ассирія

Аптека

Арена рАн глибокА мов трунА
історія кричить немов АбеткА

відкрите А мов Арф рАхманнА грА
мов хор кАлік безкраю ноту тягне
комусь АрАл

комусь Афон-горА
лети ж нАд нАми обгорілий Ангеле

нАш перший нАш голодний птАше нАш
зАкрите А нА шибениць глАголАх
впАде перо як тлінний АдАмАшк
нА Азію що вихололА й гола

кричуще А нАуки тА письмА
як АмбрАзури в АркАх АкАдемії
це Аполлон якого в нАс нема
Або АдАм в розтерзАнім едемі

нема лікарень борошна паперу
універсали розстріли декрети
плач амвонів
абетку починаєм ніби еру
вчимось писати спалахи червоні

Чернігівська міська артилерія

у місті де вже забуто процес уживання апострофа
і йодом багата ріка всихається гінко

стали над урвищем валу 12 чорних апостолів

а внизу ходять мешканці повз дерево гінкго

залізний атракціон під назвою «пушки»

охлялі та охололі немов зужиті повіі

стерезуть гойдалку і невеличкого пушкіна

вогнепальні колись уламки якоїсь росії

і от

під валом довкіл розляглася чорнична губернія

де груші в садах мов ядра все гуп та гуп

збирайте на схилах сурми порослі терням

вкладайте в губи огрубле тремтіння труб

наведемо на місто черні чоренні жерла

пустим півня по мезонінах мов на гарман

але ядер нема і дула задуха сперла

і лише горобці вилітають з гармат

ЗАГИБЕЛЬ КОТЛЯРЕВЩИНИ, або ж БЕЗКІНЕЧНА ПОДОРОЖ У БЕЗСМЕРТЯ

1. «носаток надцять перехилено...»

носаток надцять перехилено

то й замакітрилось на гамуз

а ті що з крилами і з вилами

губами бамкають bibamus

тут навіть coitus не коїться

носаток надцять перехилено
і непорушність нижче пояса
мов гузна цвяхами присилено

мов шиї зігнуто і змилено
глитай щокате і пузате
носаток надцять перехилено
допоки будеш панувати

мов дух опухлої кунпанії
зітхаєш ревно і знесилено
ще по одній панове панії
носаток надцять перехилимо

о ганусівко чикилдихо
та прочі випиті напої
в ліси свічок сумирно тихо
відходять шльохи та герої

2. «ставайте свічками почвари дідони сивілли свічада...»

ставайте свічками почвари дідони сивілли свічада
паліть воячки непоборні салютами з люф
іде молодичка з косою кривою ставайте свічками
як буква і дух або блазенський бубон і буф

вогнями ставайте моргухи фіндюрки і цьохлі харцизни
джигунство й богунство як віхті гарячі в груді
вже сказано голосно й чисто любов ік отчизні
мов камінь у річку слова і круги по воді

світися як вістря зоря нерозтлінна й ребриста
над морем і полем де в мандрах обсмалений рід
заводить у тартар крючок баламут і юриста
хоча і йому не минути вогню сковорід

то хто буде завтра й позавтрим і потім і завше
іти по слов'янську латину в папірусну хлань
крізь морок і мор голоси як вузли зав'язавши
над попелом пасік парсун і пісень і повстань

косу замашну і петлю мотузяну і блискітку кулю
стрічайте герої бурлацтва святі бахурі
вертеп не зачиниться з нього показано дулю
отчизні і житні і смерті і ясній зорі

КРИМІНАЛЬНІ СОНЕТИ

Ніжність

По той бік пристрасті народжується ніж.
Лахмітник Місьо о четвертій ранку
зарівав панну Касю, лесбіянку
(як він гадав, а втім, йому видніш).

Він пописав їй черево й горлянку,
аж весь шалів, аж весь упав у дріж.
Вона ж одно твердила: «Хоч заріж,
я присягла навіки своєму Янку».

(Той саме відбував за зґвалтування.)

Вона була любов його остання —
і так пішла, небога, ні за гріш.

Кохання — то велика дивовижність:
там, де лише народжувалась ніжність,
за хвильку може виникнути ніж.

Азарт

У карти, так обшмульгані, що аж,
засіли пан різник і пан музика.
Була спокуса виграшу велика,
а за вікном був гомін і пейзаж.

І все зійшло б гаразд, якби не піка.
Вона не йшла — музика впав у раж,
сказав собі: «Ти в пику його вмаж!
Дивись, яка паскедна в нього пика!»

І різнику в чоло зацідив прасом.
Той більш не буде торгувати м'ясом,
він горілиць лежить і ні мур-мур.

У супроводі гречних поліцаїв
музика йде навік, мов у Почаїв,
кудись далеко, певно, у тюрму.

Життєпис

Зиновій Блюм, король шинків і яток,
рожевих лярв улюблений кумир,
літав по крамарях, немов упир,
і, ніби кров, смоктав із них податок.

Його стрічали радісним «вей мір!».
Під усмішкою, що солодша паток,
він позбавляв їх золота й дівчаток,
але, на жаль, порушив міру мір.

З тюрми його звільнили вже совіти —
сяк-так почав по-руському триндіти
і висунув на службу сам себе.

По лікті у кишках, немов анатом,
навчився водку жрать, ругаться матом
в енкаведе, а згодом емгебе.

Мафія

На розі Кармелітської та Духа
Святого двометровий зимний хлоп
лежав, зацвівши оком, як циклоп
(античний). Потекла на брук з-під вуха

Його червона юха, мов сироп
(малиновий), а в центрі капелюха
прострелено діру. Літала муха

над ним, і плач дівочий із утроб

летів до неба, де злодійський рай,
де кожен сутенер або шахрай
знайде в кущах навік собі малину.

В присутності лягавих та собак
старенька мати думала: «Ось так
ти гідно шлях життя завершив, сину».

Постріл

Ти заповзеш, нечутний, ніби вуж,
у золоті дзеркала установи,
поправиш ружу й посміх Казанови
і сам собі накажеш: кроком руш

до кабінету, де – вершина змови.
Тебе чекає мрець – очей не мруж,
а, вихопивши револьвер із руж,
спрямує на нього дуло тридюймове.

Ти станеш в цю хвилину шестикрилим,
а він повільно зсунеться на килим,
потягне канделябр і каламар.

Ти скинеш рукавички (щойно з пральні)
і, розпізнавши натяки астральні,
почуєш, як видзенькує комар.

Спостереження самотнього

Сліпих було – 16, глухонімих – 7, недорозвинутих – 2, божевільних – 1.

А. Шарловський. «Станіславів і Станіславівський повіт: Статистичний довідник», 1887

зате у повіті повно іншого дрантя
площі лежать потоптані зранку по святах
панни стоять на панелі так ніби франція
там де лікарня і школа для француватих
крім того ніхто не злічив чи до місяця близько
прапор на магістраті зіпрано блякне
добрі жандарми схожі на василісків
тому й місцеве населення вкрай перелякане
крім того ніхто не знає чи близько до львова
навіть поштові карети ні в сих ні в тих
плине юрба голодна сумна стоголова
скільки ж у ній насправді скупих і тупих
щоправда й таких чимало які з-під німбів
повчаннями всюди сіють роздерши міх
а ще спізнілий годинник усіх забімбав
яким є справжнє число сліпих і німих
скільки до того ж таких що могли б літати
а так сидять не вилазять з-під бідних стріх
в затхлім вертепі ласих і череватих
скільки ув'язнено білих світлих святих
тим часом в мені минає тутешня пам'ять
і ніч по якій блукаю не має дна
світиться з неї хіба що сорочки рам'я

біла крохмальна цупка тісна

гамівна

«Юрцьо Дрогобич, на прізвисько теж Котермак...»

Юрцьо Дрогобич, на прізвисько теж Котермак,

поночі крався у вежу, з якої все видко, –

сходи рипіли, тремтіла над оком зоря.

Все, що ти можеш – пізнати невидимий рух

війн і чуми, і вогненних коліс

на таємному атласі ночі.

Все, що ти годен – здійматись у вежу,

папі писати цидулу про недорід

і розмовляти латиною там,

де від тебе чекають самопожертви.

Пахло щурами. З вежі виднівся космос.

Юрцьо, ректор Болонського etcetera,

бачив у небі всілякі країни світу.

Все, що ти бачиш – хіба що хвіст

від комети, яка розцвіла

над чернечими снами Європи.

Все, що ти видиш – хіба що качан,

дірка від бублика, слід чумацької валки,

що споконвіку мандрує в нікуди

з пропахлих вогнем україн.

Спурхнули нетопирі. Юрцьо побачив

на небі Дрогобич: залатаний мертвими мур,

два костели, дзвіниця і церква Святого Юра.

Все, що ти годен – закрити при цьому очі.
Згусла в сорочці рана, дівка понура,
всмоктує в тебе таємні пророцтва ночі.
Все, що ти знаєш – калач, переламаний навпіл,
не зліпиш докупі. Дні твої, наче вода.
Небо запнулося чорним. Допишуєш Папі:
сього року, здається, знову рушить орда...

Посли

(З «Кишенькового Яворницького»)

чи траплялося вам
розчерепити вазу
у царициному покої
в петербурзі
та ще й на очах
у цариці

вазу преслічну
богемського кришталю
прикрашену на її
царське замовлення
всілякими купідонами
і копитатими фавнами

а я от розчерепив
ненароком звісно
коли клякав на праве коліно
аби ручку премонаршу

облобизати

прости мамо кажу

кров'ю отсю провину змію

а як не можеш

то в сибір зашли

буду тебе звідти

ще більше

любити

а вона ж на те нічого

тільки пальчиком так покивала

ще й рученьку подала

усе відразу простила

дуже вже їй полюбилось

як ми співаємо

як гопака танцюємо

Підземне зоо

Живуть під містом, наче у казках,

кити, дельфіни і тритони...

Б.-І. Антонич

Живуть кити під містом. І тритони.

А ще — дельфіни. В сутінку глибин,

в западинах, де чорний місяць тоне,

де вибрано породу з порожнин,

вони живуть — міноги і мурени,
сирени, восьминоги. І смиренне
сліпе суцвіття губок та медуз —
у вирвах шахт, у ямах наших душ.

Живуть під містом леви, жовті й сонні.

Сховала їх розпечена трава.

Летючі зебри, антилопи й коні
цвітуть на дні пасовищ і савани.

Живуть також під містом крокодили.

Заплутані в ліан солодкі жили,
тріпочуть тіні мавп або папуг.

І сотні сотень мух, мурах, ропух.

Живуть під містом зебри і буйтури,
ревуть їх сурми в ніч, мов мерзла мідь.

Сайгаки й сарни, пасерби природи,
пасуться на межі нічних угідь.

І мамонти, сумирні, мов корови,
і мастодонти. Кам'яні діброви
двигтять від них, тремтять, як тепла твань,
вони сюди втекли від полювань.

Живуть під містом люди. І прочани,

і міщухи. І крила в рукавах.

Розкручується знову копійчане
порочне коло вицвілих розваг —
усе так само. Пиво ярмаркове,
скрипки весільні, ліхтарі, підкови,
цілунки, плач, кохання і п'ятьма...

Під містом. Тільки міста вже нема.

Зміна декорацій

У приміщенні церкви відкрито вокзал:
почекальні, лампади, ікони, кабіни.
Перелюднені хори гудуть, мов казан,
а в касирок вуста, як фальшиві рубіни.
Туалети і фрески. Колишня зоря
закотилась у тлін, мов Марія у чорнім.
Відчиняєш, як двері, врата віттаря –
і виходиш, і ходиш по першій платформі.

А на ній – протягів, паротяги. Свічок
пересохлі світла, як пісні на бенкеті.
Облягаєм вагон. І свистить у сюрчок
пролетарський пророк у червонім кашкеті.

У приміщенні школи відкрито готель:
там завжди хтось із кимсь укладається спати.
Сталактити волого пульсують зі стель,
старшокласниці прагнуть солодкої вати
і, сплітаючи русла заламаних рук,
опановують суть природничих наук.

У приміщенні замку відкрито шпиталь:
там гуляє лицарство в потертих піжамах,
мов побите вогнем чи познімане з паль,
і діагноз готують на них, ніби замах.
Адже в кожній з нічних півосвітлених веж
іх лікують від стиду. І цвяхами теж.

У приміщенні цирку відкрито завод:

там летить над верстатами гордий народ
у блискучому гримі – від вуха до вуха.

У приміщенні неба відкрито тюрму.
У приміщенні тіла відкрито п'ятьму.
У приміщенні духу відкрито розруху.

«Весна виникала, де тільки могла...»

Весна виникала, де тільки могла:
трава на фронтонах, дощі і сухоти,
і тепла бруківка. Весна була зла.
Заблукані танки і рештки піхоти
вертались nach Osten. Черешня цвіла,
і груди, сповиті в паси портупей,
зітхали в жаданні нових епопей.

Костел описали – від нефів до веж,
а все ж залишили стояти на площі,
забивши дошками всі двері, а все ж
виносили мармур і крила, і мощі –
все золото чаш і шовковість одеж,
всю темінь вина і кривавість корон,
і мумію графа у шапці з пером,
серця пілігримів, сідниці блудниць,
правиці рубак і синиць із очниць,
мечі, дароносиці, книги і фіги
листок з антикварного лона Ядвіги,
покривлені м'язи і німби святих –
усе це призахідне тління Європи

виносили геть. Мов у піч, мов на допит —
жбурляли в машини.

Ти вчасно затих,
а потім озвався, хрипучий органе,
тебе розкрутили на тисячу труб,
тебе прикладали до вуст, як до рани,
ці душі найменші, ці діти з халуп,
з підвальних яскинь, де каміння і плющ,
з низів, de profundis, ти виник пискляво.
Тебе на свистки і гудки розпиляли,
і ти засурмив з-над катуш і калюж,
з міського підпілля, де ніч і сухоти,
де квола весна зеленіла зі стін.
Ці губи, ці труби, ці дотики. Доти,
аж поки ця розкіш, ці мури, цей тлін.

ЛИПНЕВІ НАЧЕРКИ ПОДОРОЖНЬОГО

(Темниці)

Липи в час доцвітання стоять золоті,
безгомінні.

«Було тут кілька темниць», — сказав
Неборак. О відлуння колишніх льохів
з назвами, як у дівчат чи винарень —
«Доротка», «Під ангелом» і та, найлютіша —
«Татарня», де очі вмирили найперше,

і світло ховалось під пахви,
в роти без'язикі!

Ця тиша тепер ні до чого. Це навіть не
меморіал. І не річку загнано в труби.
Хоч кожен з нас міг би сказати:
«Липи в час доцвітання – зорі, що гаснуть.
Повні трамваї дівчат».

(Річка)

Зійшовши до річки, ми воду
торкнули руками.

У липні так любимо тіло води,
що втікає між пальців.

Сто млинів було там, сто млинових
коліс і зелені застоїні плеса,
де риба ловилася в руки.
Очерет, наче царства, держави з латаття –
усе було річка.

Теплі схови в піску
залишалися наші й не наші,
хололи до ранку.

Скільки нас не збулось,
переходячи міст понад Полтвою,
скільки

перейшло через міст і назавше
пропало в гущавині правого берега?

(Цвяхарня)

Хтось казав: «Ми не ті.
Ми присутні в тунелях і вікнах,
але нам не дійти до старої цвяхарні
за рогом».

Зостається сідати на сходах,
співати.

Може, так подолаємо стіни, припнемо
голоси до камінних цурпалків
і витremo очі?

Може, так і почують нас ті,
що чекають за рогом?

Зостається шукати себе,
і останній сірник, що в найдальшій
кишені,
колючий, як цвях.

(Пиво)

Ми терпляче прожили годину
липневої спеки.

Мотоцикли минулих епох і старі арбалети
лишилися позаду.

Золота незасвічена Роза[1]. Й сімсот
неспокійних та спраглих атлетів
з пересохлими вусами й нервами.

Пиво, рятуй нас! Купання
для гострих твердих борлаків
чоловіцтва в загарбаній вежі.
О як ми слухняно чекали!

Кожен ковток є причастям.
Рани від стріл проступають
під сорочками.

(Дух)

Дозволь мені кружляти над тобою.
Я знав Йосифу Кун[2], я знав ще кількох жінок.
Песій Ринок вітав мене песім гавкотом,
а черниці з вулиці Сакраменток
ховалися в нішах.

Ані разу не вигнав мене Макольондра[3],
я завше мав гроші і розум.

Покажи своє місто. Я хочу
йти за отими дівчатами
в сукнях червоних.

Я хочу дзвонити
з цих телефонних кабін.

Я хочу набрати номер Йосифи Кун
і почути,
як вона скаже:
«Дозволь мені кружляти над тобою».

(Забуття)

Так, наче брама — то вхід.
Є міста, до яких неможливо
зайти через браму.
Є міста, до яких неможливо
зайти.

І приносять великий ключ, і шукають,
куди б устроїти, але
брам немає, сторожа зітерлась
на порох. Сім вітрів розкошують
на площах і в залах.

Навсібіч передмістя відкрито, сторожа
виростає зелена й пружка.

«Замарстинів, Кульпарків, Клепарів», —
перелічуєш майже вголос,
та ніяк не згадаєш, як зветься
дерево,
до якого вона вже не ходить.

(Ребро)

Я віддав би своє ребро
в анатомічну майстерню.

Там велетенські серця різників і коханців,
обвислі й надуті легені курців,
трубачів і складувів,
меланхолійні пияцькі нутроші,
татуйований орден героя (акурат над соском)
і руки останнього ката
по дванадцятім вироку.

Ані слова про інші витвори.

Я віддав би своє ребро.
Може, щось вийшло б із нього –
якась рибина,
чи жінка,
чи гілка
забутого дерева
гінкго.

(Замок)

Прогулянка кіньми – велика приємність.

Та нам зостаються лиш кухні
в задвірках сецесій –
просторі прокурені гнізда,
де гори немитого посуду й чаші
з піщаними квітами, де
у кранах сухих ледь пульсує
волога зелених боліт.

Посіймо попіл на стіл
і пролиймо невипиті краплі.

Брате, намацай отам на стіні вимикач –
я не бачу тебе,
бо до ранку ще триста хвилин.

А панство і челядь поснули,
і коні поснули,
і нам не ввійти в ці кімнати.
Вони не покличуть.

(Ринок)

Замок зіходив на землю все меншими
замками,
з одною-единою баштою,
де графи колишні ставали поволі
фігурами з воску, жокеями,
фотопортретами.

Здрібніння квартир і мансард,

навіть шахових партій в альтанках,
відбилось на нашому настрої —
хотілося пити.

І врешті, зійшовши по Лисенка, де
обличчя у вікнах, немов стародруки,
побачили ми,
як доми продаються, полотна, гравюри,
дівчата.

З «Татарні» світило підземне крило.

(Коло)

Місто немов сузір'я.

Як часто, блукаючи, йшли ми
на світло домів, від яких
не лишилося й каменя!

І хто нам повірить, що йшли ми на світло?

Як часто шукали ми гирло,
і міст, і причал
в опівнічних пустинях дворів,
та хто нам повірить, що річка була тут?

Тільки крізь нас переходять міста
у непам'ять.

Ми вимовляємо їх

і знаходимо іншими. Втім

вранці виходиш на площу і все впізнаєш:

липи в час доцвітання стоять золоті,
безгомінні.

До пані Варвари Л.

Натрунний портрет міщанки Варвари Лянгиш (XVII ст.) зберігається у Львівському історичному музеї

Тебе – теплу, погідну, лагідну, окату –
хочу кликати з ночі, всю з шовку й брокату.
Спалює мене поїдом жадання єдине:
їхати до тебе поїздом більш як дві години.

Далі мене знищує пожадання друге:
«З темниці музейної виплинь, королево!» –
горлав би на всю губу з любові і туги
серед міста, опівночі, в товаристві лева.

(Лев зі мною рикав би.) І коли зненацька
ти виникла б на мій голос – ніби на портреті,
загриміла б мені в серці музика вар'яцька
і мене б охопило пожадання третє:

на коліна гупнути, як бугай на страті,
і благати, мов пастир, що записує в секту:
«Ходім пити повітря. Тут повно кастратів.
Я люблю твої руки, очі, корсетку,

сукню з ліфом, сорочку, кавтан, запаску,
а також панчохи і черевики.

Я люблю твого тіла великодню паску,
твої лікті і фалди – і все навіки!»

Я схилився б низько, шептав би п'янку,
цілував би слід кроку твого, Варваро,
край мережива твого, дурна міщанко,
посмітюхо з Ринку, глуха почваро!

Елегія післяноворічного ранку

Це – спроба написати вірш про нас.
Про нашу учту, молоду і п'яну.
Яке вино, яку хмільну оману
вливав у юні горла щедрий час!
Ми так жили, немов співали джаз.

Хоча не джаз, а камерні концерти
зривали нас, і ми ішли в снігах
на гору, де ліси росли і птах
кричав про щось таємне і відверте,
і від любові можна було вмерти.
Чи хто за нами йшов по тих слідах?

Ти, Ігоре, сурмив у свій ріжок,
в якому всі музики триста років
шукали кайф і висновки глибокі,
а нам zostались метушня і шок,
і птах оцей, і молодий сніжок.

Але яке внизу лежало місто! –
достоту, як завершений офорт.
Наш подих цвів і рвався із аорт.
Читались вежі злагоджено й чисто,
і я старого пса покликав свистом,
так ніби то був бройгелівський хорт.

Та я забув, либонь, про головне:
йшов рік новий, те діялося в січні.
В будівлях спали мляві й анемічні
гуляки, що набралися до не-
пристойності. А ти пекла мене,
щоразу інша, не така. Ще з ночі –
ті дві руки у мене на плечах
я пам'ятав і темне щось в очах.
Але який кретин повірить в очі?
Я підбирав ключі, слова пророчі,
хоча на ранок мій поет зачах...

Ага, внизу трамвай сумирно повз –
такий порожній, мов нікому діла
вже не було. Якась душа летіла
над ним, промерзла, і дзвеніла повз
Петра й Павла в задумі чуйних поз.

...

Як тяжко повертатись на рівнину,
скотитись по гладенькій мерзлоті
чи з'їхати, як я, на животі

в ту вуличку, що вигинала спину,
під маскарона бороду цапину,
де пияки, трамваї і святі,
де, все одно недремна, мов радар,
націлений на сни, чигала зрада,
а вихудлий біблійний виноградар
на брамах був розіп'ятий, сподар.
А з радіол шипів різдвяний дар
(хоча його й забрязкала естрада).

Туди, де всюди відбувався сон –
тяжкий, похмільний, післяноворічний,
туди, де кожен п'яний був зустрічний,
а всі зустрічні – п'яні. В унісон
співали ми, забувши про фасон.

Хоч ми й були, мов мандрівні актори,
і в нас був Ігор, він сурмив, як ас.
Якась наївна віра у Парнас
чи то в Прованс – але рушала гори!
Отак ми йшли, немов сліпі у море –
і ти, і я, і всі навколо нас.

ТРИ ПОВЕРХИ ВЕРТЕПУ

1. «Перший поверх – володіння Цапа...»

Перший поверх – володіння Цапа.
Це напівкорчма-напівтюрма,
де жага двоспальна, мов канапа,

ярмаркові ярма і юрма.

Побутове сонне солодійство,
де Охрім, Одарка і окрім
них – повсюдне дійство є блудійство
в храмі, де найвищий символ Хрін.

Тут ми бенкетуєм, бешкетуєм,
випиваєм чаші і моря і
супроти Смерті мушкетуєм,
в ус не дуєм, хрипко колядуєм
про якогось Бога і Царя.

2. «Тут же є над ним і другий поверх...»

Тут же є над ним і другий поверх.
Цвинтар для Поетів та Музик –
царство дерев'яне і лялькове,
звалений зужитий реквізит.

В'януть канти і мовчать дишканти,
і лежить пустеля нічия,
мов навік пішли Комедіанти
в рай, де не женуть утришия.

Птах не піє, Віща Книга тліє
між безносих масок та гримас.
Нас ніхто не любить, не жаліє.
Подивись, Маріє, – все маліє,
Тільки Бозя рюмсає за нас.

3. «Тільки ж є нарешті й поверх третій...»

Тільки ж є нарешті й поверх третій:

це поля, що світяться здаля.

Кожен з нас там їздить у кареті

і співає легко: гоц-ля-ля.

Там Петро баламкає ключами,

сторож парку, вертоградний зух.

І летять Архангели з мечами –

чисто, мов комети – так, що ух!

Там почвари, гемони й гевали

геть запали в гепу – і гаплик!

Тільки мучить видиво зухвале:

Панночки, яких ми цілували,

і Земля, що втнула з нас Музик.

Пошуки вертограду

Ще трохи – і ти збожеволієш

від щастя продиратися крізь оці кущі.

«Суниця, – повторюєш, – малина,

порічка, ожина, ліщина, агрус!» –

знову, як заклинання – спочатку.

Сполохані птиці, деякий час покружлявши,

сідають тобі на плечі.

Мурахи повзуть угору
стовбурами твоїх ніг.
Ще трохи – і ти затремтиш
від насолоди вмирати у цих кущах,
гладячи теплих лисиць,
які перебігають стежку,
ще трохи – і ти переступиш..

Межа вертограду невидна.
Її, можливо, й немає, хоча
старий Петро стоїть, мов опудало,
відганяючи від саду
всіляку потолоч, охочу поласувати
ябками.

Твоє кружіння колись виявиться
недаремним.
Залишаючи на шпичастих гілках
рештки сорочки і шкіри,
прослизнеш-таки в найгустіші чертоги
кисню і світла!..

Як і колись шепотітимеш,
мов заклинання: «Бузина,
калина, чорниця, шипшина, бузок!»
Впізнаватимеш кожен прожилок
на листках і кожну ягоду, і піщинку,
бо всьому є своя назва –
яко на землі, так і на небі.

вірші з приводів

Піснь про пана Базя

З рекламного відеокліпу матримоніальної фірми «Базилевс»

Всемогутній Базю, боже інформації,
всі ми підлягаємо таємній реєстрації:
біле непороччя квітів конфірмації,
наші струси, пристрасті, стреси і прострації.

Всемогутній Пане! Мерехтиш зорею!

Віруємо в диво ми матримонійне.

Як здобути щастя, а не гонорею,
і гніздечко звити тепле й гармонійне.

Рефрен: Молимося на Тебе,

мліємо від Тебе,

сльози осушаєш наші, мов атрамент!

(фізичні вади,

духовні потреби,

розмір черевиків, бюст і темперамент).

Кожній собаці – рожеву кістку,

комусь на вічність, комусь на годинку,

стрибучому карлику – баскетболістку,

худому брюнетові – тлусту блондинку.

Все про нас відомо й чітко занотовано,

списки й картотеки мудро застосовано.

І комусь поліпшено, а комусь попсовано,

і когось погублено, а когось врятовано.

Все для самотніх! Базью гварантує

райські вольери з кропу й сельдерею,
рани заслинить, хвости перебинтує –
Ось Він Понад Нами Мерехить Зорею!

Рефрен: Молимося на Тебе,
мліємо під себе,
сльози осушаєш наші, мов атрамент!
(духовні вади, фізичні потреби,
вага без черевиків, обсяг, темперамент).
Кожне подружжя – в рожеву клітку,
цвіте родинності квітка-хімера,
доцентів-педику – неповнолітку,
студентів-медику – вдову мільйонера.

Вінець творіння – вихід на рандку.
Зітхання в гущавині після смерку –
люби квартирантку або лаборантку,
або бригадирку, або інженерку!
Даруєш кохання небесну манку,
і ми потрапляємо в цю приманку:
кастратові-тенору – німфоманку,
глухому сатиrowі – меломанку,
а неврастеніку типу маніячного –
працівницю заводу коньячного.

Пане Базю! Ти гориш,
ніби прищ.
Пане Базю! Мерехтиш?
Мерехти ж!

Як відомий вам корифей карнавалів,
що спізнав міста від веж до підвалів,
я шанований вами бував повсюдно.
Але нині, в час дебілів, ґевалів,
як один з відомих вам бабовалів
прохриплю отут привселюдно:

Дорогі кияни і ви, львів'яни!
Я забув, коли напивався п'яний,
я забув, як смакує чарка.
Солов'їне горло чи олов'яне —
все одно слід мочити, оскільки я не
просто так отримав сан Патріарха!

Патріарх не може жити в неволі,
Патріарх повинен жити в Тиролі,
при дворі в короля Олелька.
Виконання в суспільстві моєї ролі
є тотожним вживанню до хліба солі —
проковтти, в кого ширша пелька!

Я багато не багну, а прошу чемно,
щоб мені не чутися під'яремно,
я для творчості мушу мати горівку.
Щоб амури не тріпалися даремно,
Патріархові мусить бути гаремно.
(До під'їзду прошу таксівку.)

Патріарх не протягне і дня без свята.
Відчуваю: зараз (а сніг — як вата)

три царі, спотикаючись, вийдуть з гаю.
Голос ангела в небі чи спів кастрата?
Обніміте ж, брати, найменшого брата –
молю вас, благаю!

Бо мені здається, що, бляха муха,
стало пусто в оселях Святого Духа –
бачу це як нащадок герба Андрухів.
Патріархові тужно, а ви, псяюха,
заліпили воском серця і вуха –
переїду в країну духів!

Я не прошу їжі, а прошу тиші.
Уночі на кухні шкребуться миші.
Три царі бредуть, як примари піші,
і сидить зоря у душі, як в ніші.
І рядком єдиним, як бовдур, марю:
Добрий вечір Тобі, Пане Господарю!

Пам'ятник

Я помру в Парижі...

Сесар Вальєхо

Ми помрем не в Парижі...

Наталка Білоцерківець

Ми помрем не в Парижі, бо ми взагалі не помремо,
а якщо і помрем, то в Парижі, так само, як і

в Голлівуді, Гонконзі, Женеві, Яремчі, Сан-Ремо.

Після нас буде море порожніх пляшок під столом на суді.

Це ж яке непосильне служіння на благо поспільства!

Заганяти поезії прутень у дупу добі,
малювати свій герб на розгавканих писках дебільства,
розважати партійців, патриціїв і кей-джи-бі.

Нас народ не забуде. Нам пам'ятник буде. У Львові –
і так само на всіх постаментах і тронах земних.
«Неборак! Ірванець! І ще отой третій.. А хто він?» –
запитає зненацька один із туристів дурних.

Я б йому відповів! Я йому відповім уже зараз:
ах ти, телепню, бевзю, дурило і скурвий ти син!
Нас на цоколі трое – четвертий на цоколі Фалос
(це, здається, філософ такий давньогрецький один).

І навіки застигнемо ми в божевільному Львові –
перед Оперним, в центрі. Проспект Бу-Ба-Бу – мов ріка!
І хлопчиська вночі малюватимуть хрін на Сашкові,
і небесна ворона обкрапає Неборака.

листи в україну

1. «Я заліз у тугу, як в тогу чи в робу»

Я заліз у тугу, як в тогу чи в робу.

Моя ніч – ніби голка у горлі вічна.

Я собі підчепив тут одну хворобу.

Нею можна пишатись. Вона психічна.

Ця психічна хвороба, тобто кохання,

всі ознаки її описав Авіценна:

не дає дихнути синдром махання

і потреба здохнути здоровенна.

Я нормально писав непогані вірші,

міркував про найтоншу тканину прози,

а тепер мої рими щоразу гірші

і до «прози» римуються в мене «сльози».

І лежу мов мішок я. Чорнію, худну

без повітря, світла, тепла, привіту.

Я розклав оцю журбу многотрудну

на півкулях мозку, мов карту світу.

Помолися ж за мене в кватирку Божу –

ліпше всохнути, впитись, нажити грижу.

Я з розпуки тут ошаліти можу –

вену врїжу, скажімо, чи всіх зарїжу.

Любий друже, приїдь, порятуй і вибав!

Привези мені морфій, тютюн і тишу.

Я конаю тут, як остання риба.

А про інше все ще тобі напишу.é

2. «Це столиця держави. Тут досить людно»

Це столиця держави. Тут досить людно.
І не досить зéлено для ботанік.
Хоч насправді це ніби судно́ (чи сúдно?),
не так ковчег воно, як титанік.

Досить людно, й тому нестача киснева.
Як і всюди, найбільше невдах і дурнів.
Кожен з них, не добігши до брами неба,
має право на прах і на місце в урні.

Я, здається, писав, що вдягаю робу.
Я, крім того, навчився слова «глаголю»,
пити квас, осягати душу народу
і ходити синім від алкоголю,

грати в карти, чифірити (рок до ранку),
пити спирт, розумітися на похміллі,
черевики чистити об фіранку
і тримати душу в чорному тілі,

я навчився божитися, присягати,
розрізняти на смак дукатські, явські,
я навчився нічого не досягати
і плювати в стелю цілком по-графськи,

розглядати дерево як нагоду
для висіння, втілену ще в насінні.
Я тепер як ніде близький до народу.
Покажи цей лист усім в Україні.

3. «Про дівчат. Вони тут не стільки юні...»

Про дівчат. Вони тут не стільки юні,
скільки терті — заграють і Казанову.
Розквітають пізніше — десь так в іюні,
чи то в червні (пробач, забуваю мову).

Привселюдно поводяться вкрай вульгарно,
вкрай бульварно виснуть на кожному хлопці,
одягаються, правда, достатньо гарно:
так колись одягалися вже в Європі.

Щодо вроди їхньої. Щодо сенсу
спокушань. Зірок хоча й не зустріли ми,
їм відомо з десятків способів сексу,
які в нас вважаються застарілими.

Пересвідчишся легко — лишень приїдеш,
поведу тебе по ямах, борделях,
тільки вивчи англійську, французьку, ідиш —
співвітчизник їм, як ламаний шеляг.

Українські ж дівчата більш кольорові,
більш південні. Навіть нігті і вії
в них жагучіші. Всі вони чорноброві,
всі порядні й чисті, навіть повії.

Я без них не те щоб надто захирів,
я жену їх крізь сни, мов пастир отари.
На зап'ястях у них синці від ясирів.
Заміж їх беруть солдати й татари.

4. «Українські дівчата музичні. Радо...»

Українські дівчата музичні. Радо
віддаються в траві, особливо влітку.
Садять ружі, малюються на свічадо,
по обіді в неділю читають Квітку-

Основ'яненка, в церкві співають хором.
З них сопрано — перші, контральто — другі.
Тютюном не бавляться, мають сором,
ліпше від мулаток танцюють бугі, —

українські дівчата пластичні, здатні
відлетіти в темряву, мов комети
або ангели. Українські дівчата м'ятні,
їм властива віра в чари косметик

і в науку ночі — не скажу «грішну»,
не скажу «чаклунську» й тобі не раджу.
Вони здатні знайти навіть Крішну,
тлустого небесного магараджу.

Спогади про них — то дурне зілля,
із отрут і елею здобуте. Дивен
смак і дух його, палений, мов Поділля, —
спів і плач літаючих сотниківівен.

Я, однак, забувся, поліз у нетрі.
Ти про інше хтів би в листах читати.
А для мене — пастки на кожному метрі,

мова розпадається на цитати.

5. «Ця земля, чи, як кажуть англійці, Раша...»

Ця земля, чи, як кажуть англійці, Раша,
під моїми ногами вмирає глухо.

Винайдені тут петля і параша,
диба, плаха і цвях, забитий у вухо, —

ідеальний засіб дізнатись правду
з вуст бідаки, котрий нічого не скоїв,
і щасливо закрити судову справу.

Тут процеси нічим не кращі розбоїв,

навіть гірші. З нічних лісів неосяжних
долинають волення зізнань, розкаянь,
гавкіт суддів, доноси кривоприсяжних,
і немов сокирою хто розкраяв

череп мій, щоб вибити з нього зайве,
тобто мозок, усі відповідні центри.

Цей, як кажуть англійці, «крейзі дизайнер»
не помре ніяк, живе на проценти

і буде дім без дверей, в якому
слід звихнутися, перш ніж дійти до суті.

Я принаймні дзвонив би звідси додому,
та монети всі ювілейні, гнуті.

Попри все лишається все, як завше —

мрець ніяк не хоче лягти в цю землю.
Спом'яни його, цей лист прочитавши.
Але я цей край і таким приємлю.

б. «Я ночую тут у такому домі...»

Я ночую тут у такому домі,
де живуть прозаїки і поети.
Це не зовсім те, що жити в Содомі:
групівщина, збочення і мінети

тут не зовсім ті, суть яких пізнав ти
з італійських фільмів, книжок, де кралі
так відверто лізуть в ліжка і в авта.
Тобто тут це все на рівні моралі.

Ця оселя має ознаки пастки,
по якій гуляють сонми лунатів.
І коли не дійдеш – можеш упасти
де завгодно або в чужій кімнаті,

під чужими лампами, або в ліфті –
вгору-вниз мандруєш на кожен виклик,
поміж пеклом і раєм, фіфті-фіфті,
трохи крові пустивши, до чого звикли.

Вихід є, здається, один – ступити
в порожнечу, в ніч, але це те саме,
що з вікна ступити, як цвях забити.
Вся Москва для тебе гавкає псами,

вся пустеля з попелом всіх імперій –
ти летиш, мов камінь у воду тьмяну!
Але це, однак, лише на папері.
Я на це не зважусь навіть і сп'яну.

7. «Є інакший вихід – іти в науки...»

Є інакший вихід – іти в науки,
як вожді в народ, тасувати книги,
і якщо бракує під боком суки,
тобто дівки, з якою маєш інтриги,

і якщо твердий твій духовний стержень,
і якщо спроможний магічний корінь,
то можливим є потік спостережень,
відображень, вражень і перетворень

голови твоєї з дурної на мудру.
Все залежить від якості зосереджень.
Цю кабалу знань, як небесну пудру,
головне приймати без застережень.

Я, скажімо, дізнався, що таке вірші.
Це – не рани слів, що пахнуть волого,
і не ритми снів, як гадають інші,
і не поле битви з єдинорогом,

а молитви до Когось, Кому не віриш,
і тому вони мусять бути нудними,

але чесними. Вірші – це як офіри
для богів, котрі згордували ними.

Я також дізнався, що вчасно треба
розпізнати чорта, його гримасу.
За контакти з ним тут ламають ребра,
але від контактів немає спасу.

8. «Розкошую тут, як фалос у лоні...»

Розкошую тут, як фалос у лоні,
у тутешній культурі – від ахів до схлипів.

Це немов без фраку бути в салоні,
де товчеться безліч розкішних типів,

переважно з Півдня, із малоросів,
про яких тут знають із анекдотів.
Загалом їх тут мають за ескімосів,
папуасів тобто, за ідіотів.

Але є й між них фігури вагомі,
що змогли сяйнути чемно і вчено.
Феофан Прокопович, відомий гомік,
Розумовський-старший, відомий тенор,

чи, скажімо, Гоголь або Гребінка,
і якщо полізти вглиб коронацій, –
Катерина Друга, відома жінка,
тобто курва, сприяла зближенню націй.

Я дізнався тут про темні чи явні
махінації з духом. Це схоже на пляму.
І настільки тут усі православні,
що я врешті схиляюся до ісламу.

Вже обдурено тисячне покоління,
це природно й не надто великий гріх їм.
Я дізнався, що ми з одного коріння.
Себто Київ колись так само був їхнім.

9. «Мандрувати тут у середньовіччя...»

Мандрувати тут у середньовіччя –
все одно, що за князем повзти обозом.
Тільки знай дивися в кожне обличчя:
ці хлопаки описані ще Ломброзом –

щось таке злочинне, таке причинне
прозирає з їхніх сумирних писків.
В них минуле каторжне, судочинне –
словом, вони схожі на василісків.

Осінь – це дорога кудись на північ:
на деревах спалах марніє, гасне.
Тут інакший час і не діє Гринвіч,
але ти мандруєш. Буття прекрасне,

хоч темніє швидше, аніж повсюди –
що чорніше небо, то ближче до хана.
Ці місцеві вбивці не зовсім паскуди:

їм важливий сам принцип – не кров, не рана.

Князя можна забити, скажімо, в лазні
чи мечем на сходах, або на ловах.
Тут ліси сприятливо непролазні –
кількість мертвих полічиш лише по вдовах,

на деревах всохлих, яких, щоправда,
значно більше – з таким гілляччям калічим,
ніби хтось крізь них невблаганно падав.
Тут усюди пахне середньовіччям.

10. «Україна ж – це країна бароко»

Україна ж – це країна бароко.
Мандрувати нею – для ока втіха.
І тому западає спокуса в око:
зруйнувати все. І скільки б ти їхав,

бачиш наслідки: мури і житла хворі
ще, мабуть, від турків. І п'ятикутні
знаки. З криниць повтікали зорі,
тобто їх нема, криниці відсутні,

але є сліди, і це дозволяє
подавати прогноз у вигляді віри
в неминуче. Тому що наша земля є
чимось більшим, ніж сорочка для шкіри.

Це підпільне бароко влаштовує опір

і цвіте шалено навіть в уламках,
хоч забуто нас і мовчать в Європі.
Катувати зручно в палацах, замках,

а в каплицях тісно. Тому каплиці —
це найперший крок углиб України.
Мені видно все з чужої столиці.
Все на світі можна підняти з руїни,

крім живої крові, як ми вже знаєм.
Напиши, чи всі живі і здорові.
Чи літають ангели над Дунаєм,
чи дощі у Львові, чи досить крові.

11. «Взагалі ж я не проти помандрувати»

Взагалі ж я не проти помандрувати.
Не тому, що не син землі своїй рідній,
а тому, що корисно ночувати
то в півкулі західній, то у східній,

зупинятися в лісі або в готелі,
заглядати в мапи, всілякі схеми,
визначати азимут у пустелі
(головне — завжди пам'ятати, де ми),

по найтбарах шастати, галереях,
купувати колу, жувальну гуму,
розумітись на вантах, себто на реях,
на циганах, євреях. Загальну суму

витрачати легко на квіти примам,
герцогиням, курвам і телебомбам,
і любов читати у них під гримом.
У містах, де площі півколом, ромбом,

наслухати під арками ритм елегій,
розрізняти, де тойота, ямаха,
понад Райном пити райнвайн під реггі,
на Багамах молитись до Бахуса, Баха,

всюди слухати й Моцарта, і до Бога
промовляти з різних церков, соборів.
Мрія ця духовно убога.
Це я, певно, знову захворів.

12. «А тим часом я мандрую Москвою...»

А тим часом я мандрую Москвою,
де метро трагічне і стратегічне,
що не є такою вже і лафою
чи халвою (слово яке магічне!),

адже це всього лиш система сховищ
у сусідстві з пеклом, і вкрай сумнівно,
щоб такий собі простий Андрухович
розкусив систему. Й коли о пів на

першу ночі ходиш підземним холлом
кільцевої лінії, ще в тридцяті

героїчно зданої комсомолом,
тобто зеками, згадуєш не Буццаті

і тим більш не Кафку, а щось дорожче,
як, наприклад, розстріли, наркомати,
портупеї. Вітер тебе полоще,
і стоїш роззявлено, мов Хома ти,

Брут, в якого пнеться сторчма волосся
від нічного жаху порожніх станцій,
стратегічних ліній, що досі носять
імена убивць, шахраїв, поганців.

«Це, – казав професор один зі Штатів, –
історичних праць моїх персонажі».
Я не хочу вживати імен цих татів.
На вустах лишається присмак сажі.

13. «Я програвся в карти, а це ознака...»

Я програвся в карти, а це ознака,
що святий Юрко зі мною в конфлікті.
Вічно має мухи старий рубака!
Але я не клянчу, тим більше ліктів

не кусаю, бо, друже, не ревний я учень
там, де вчать науки про вертикальне.
Мене більше цікавлять вузли сполучень,
переходи духа в матеріальне.

Надивився днями крутого порно
і спромігся заснути аж пів на п'яту,
після чого збудився; на серці чорно,
а довбешку варто віддати кату

чи якомусь модному шарлатану –
хай вилущує з неї віршів сигнали,
чим тутешній люд заведе в оману.
Моє тіло, засмагле і досконале,

особливо по пояс, а може, й нижче,
пропадає всує, хоч гідне грека.
Самота моя – це як зимне днище.
На поштамті глухо, бодай переказ.

Ти також не пишеш. Гадаю, знову
маєш бестію – серце тобі украла.
Я собі поставив таку умову:
до Різдва добути – і дати драла!

14. «Скоро свято – вся столиця російська...»

Скоро свято – вся столиця російська
закипіла так, мов повстали гнані
і голодні. Я собі нагадую псиська,
що натрапив на слід цитрин, бананів,
і, спрямований чітко, як у безмежність,
я собі здаюся майже трамваем.
Нам, їй-богу, потрібна вкрай незалежність:

торгувати з Кореєю, Парагваєм,

Палестиною, Хиною, Барбадосом,

у портах над Понтом (Херсон, Одеса).

Каравани трюмів із кальвадосом,

коньяку і хересу буйні плеса,

і, крім того, перець, імбир, гвоздика,

чорне дерево, біла слонова кістка...

А поки що — ця біганина дика

по чужій столиці. І погляд псиська.

Та й, сказати правду, пан Єлисеїв

став не той, що був, не ті ананаси,

а на нас поклав, як кажуть в Расеї.

Анаші нема. І юрмище, ласе

до видовищ, хліба (знак метрополій!),

невтоленно жебрає крихти, фрукти.

І надходить ніч у столиці голій.

Це послання можеш віддати в друк ти.

15. «Тут колись був рай: цвіли ресторани...»

Тут колись був рай: цвіли ресторани,

а також і кнайпи, звані «трактири».

Чоловік, якому це сіль на рани,

говорив: «Мені шістдесят чотири,

як співають „Бітлз“, але я потроху

поборов спокуси, як Бога Яків.
У пивничках цих прожив я епоху,
ми кружляли пиво, берляли раків».

Що йому сказати на ці зітхання?
Все на світі тлін і марнот марнота,
все минає – пиво, життя, кохання
і бухання. Мрія для ідіота –

зупинити час. Минають кар'єри,
офіцери, п'янки, минають раки,
золоті погони, епохи, ери.
Як казав Махно, все воно до нічого.

Зостаються діри, мов чорні жарти,
сіль на рани, спогади, дно у пляшці.
На постах прогулюються сержанти,
вони люблять бити кийком по ляжці.

І від того темно стає на серці,
в голові розруха, в ногах судома.
Чи вернуся я, чи загину в герці?
Чи Різдво я зможу зустріти вдома?

16. «На Різдво в Україні діються речі...»

На Різдво в Україні діються речі
потаємні й вічні. Скажімо, місяць
виявляється зайвим, тому Святвечір
переходить не в ніч, над якою вісять

херувими сонні, а в ніч – як море,
по якій навряд чи спроможні трії
мандрівні царі, подолавши гори,
своєчасно встигнути до Марії.

Це, однак, не значить, що все даремно,
всі прогнози, прикмети цілком опуклі.
Попри те, що зимно, і те, що темно,
неминучим є чудо, скажімо, в Дуклі,

чи де-небудь. Це, як і з'ява комети,
як сама зоря, що провадила, пасла
пастушків, ягнят, як і всі предмети
все збувається: Йосиф, яскиня, ясла,

коляда збувається, сіно, свічка.

А проте лише у вертепній скрині,
до якої доступ і вхід крізь вічка,
бо насправді нема яскині. Нині

я, здається, готовий прийти з дарами,
хоч діряво в кишнях, а в небі сіро.
Тут мене ловили вітрини, брами.
Треба їхати. Може, сконає Ірод.

17. «Із останніх новин: сиджу й ворожу...»

Із останніх новин: сиджу й ворожу
на І Цзіні, гортаю окультну пресу,

вліз в якесь товариство, здається, в ложу –
ніби в лажу, справили чорну месу –

нецікаво. Втім викликали духів.

Потім хтось із Німців, здається, Шиллер,
тарілки побив (а пляшок не рухав).

Я пішов. Уночі мені снився трилер,

хоч останнім часом лиш еротичні
сновидіння маю, пускаю соки –
це приємно. Панни у снах дотичні
до поривів чистих, палких, високих.

По обіді дідько надніс Серьожу –
це такий, що миє клозети, хронік.
Мав до хліба. Питався, на що ворожу.
Протринділи з ним, як бійці у схроні,

аж до смерку. Солодка розмова дружня!
При вині стаємо усі братами.

Він пішов, забравши своє оружжя –
всякі відра, мітли, щітки з дротами,

він пішов у ніч, він пугу склотару
теж забрав, мерзотник. Пішов він на хер!

А в мені хтось тужно терзав гітару.

Семенко сказав би, що парикмахер.

18. «Про театри, цирки та іподроми...»

Про театри, цирки та іподроми
не писав тобі ані слова. Й не буду.
Є вагоміші драми, себто погроми:
на прохання люду повісять Юду

чи каструють Будду (яка різниця?)
на вимогу нарсуду в ніч солов'їну.
Я щодня тут їжджу попри в'язницю.
Мене вчать любити всю цю країну.

Мене вчать: найменша сльоза дитяти
важить більше, аніж усі Бутирки,
взяті разом з Луб'янкою. Слід читати
епілептиків. Небо з-поза квартирки

є тотожним небу з-за ґрат. Це рівні
величини в байдужості і красі.
Я тут щодня проходжу попри катівні,
а мене все вчать: Месія, Росія...

Вчать мене: свобода – лише хвороба,
щось таке, як сифіліс або навіть –
як червінка. Зрештою, це оздоба
до в'язниці, якою натхненно править

сам народ і сам же сидить завзято,
як спортсмен, зацікавлений у режимі.
Шапки знято. Голови стято. Свято.
Це коли в божевільнях сплять одержимі.

19. «Ветерани, що пишуть вірші, скарги...»

«Ветерани, що пишуть вірші, скарги,
одаліски, що поночі йдуть на лови,
аноніми, що вкупі становлять черги,
франкмасони, що в'ють павутини, змови,

пушкіністи, твердим розчулені знаком,
патріоти, над пійлом пониклі в думках,
юнаки, що б'ють або ставлять раком,
пияки, що знаються на парфумах,

росіянки пишні, з яких купецьке
випирає щоками, грудьми, задами,
кавалери їхні, також опецьки,
імбецили з рисами далай-лами,

всяка інша потолоч, інше дрантя,
всі на світі раси, народи, люде!
Я втомився від кремлівських курантів.
Прощавайте, завтра мене тут не буде.

Прощавайте, всі! І ти, круглолиций,
що згори, як манну, даруєш укази.
Я, можлива здобич твоїх міліцій,
я боюсь, що вони застосують гази.

Прощавайте, храмів хрести щербаті,
під якими тужив я і вив совою!»

Ці слова я не викричав на Арбаті —
десь вони замерзли понад Москвою.

20. «На останні гроші придбавши лайнер...»

На останні гроші придбавши лайнер,
я вбираю очима, писком і мозком
вознесіння в небо стрімке, негайне.
Піді мною, як кажуть англійці, Москов.

Я злітав, а знизу мені махали
сто розлук, сто крил в екстазі шаленій,
рок-зірки, блудниці, послы, генерали,
цар Іван і цар Пушкін. Безсмертний геній

теж махав з постаменту (прощай, друзяко!
Вже тебе не побачу. У нас під Львовом
тебе скинули з неба недавно яко
шарлатана і блазня, як мотлох, словом).

Я злетів. Чи протягнеш, Москво, без мене?
Що поробиш – мушу бути південніш.
Залишаю слово своє вогненне.
Все одно без мене буде нужденніш

у твоїх безоднях, кохана Мекко,
до якої вбогі плазують плазом.
Але ти від нас уже так далеко,
що стає маразмом «навіки разом»!

Добрий вечір, небо і хмари з вати!
Спи спокійно, місто кольору крові!

Я лечу додому колядувати.

Ірванцю назустріч, Неборакові.

індія

1. «Індія починається з того, що сняться сни...»

Індія починається з того, що сняться сни
про виправу на схід. І вони сюжетні, вони –
наче фільм, по якому блукаєш героєм-зухом.
Просто чуєш сурму або гонг, або дзвін води,
або голос, який шепоче: «Устань і йди!»,
але ти не певен, чи серцем почув, чи вухом.

Індія – це не зовсім півострів. Це материк,
що межує з Нічим. Ані атлас, ані словник
не враховують факту, що світ оповитий Нілом.
Що зірки на небі – це, власне, одна з вистав
у театрі Бога. І, видно, час не настав –
площину нам легше вважати кулею. Тілом.

Ми вважаємо кулею те, що пласке, мов корж.
Але ти, почувши різке й наказове «марш!»,
добуваєш меча і рушаєш на схід, аби вмерти.
І лаштуєш загін веселих та злих зарізяк,
і вони в поході співають приблизно так,
як ангели у небі нічні херувимські концерти.

Площина – це пустелі й царства, хребти, міста,
над якими лишень атмосферна густа висота

в сім ворожих небес – і яка з них розрада чи манна!
Тільки втративши коней і друзів, увесь обоз,
виноградною впертістю кручених, битих лоз
ти проб'єшся туди, де доречне слово «рахманна».

2. «Марко Поло казав неправду, коли...»

Марко Поло казав неправду, коли
запевняв, нібито мули, воли, осли
над проваллям пільми і тибетом імли
привели його далі на схід – до Китаю.
Шлях його, безперечно, – то блуд петлі.
Марко Поло, певно, спав у сідлі.
Адже далі на схід немає землі,
адже Індія – це межа, це те, що скраю.

Про який там схід можна казати, якщо
є стіна, за якою велике й німе Ніщо,
і Воно не любить нас не знати за що,
як здається нам, бо насправді Воно ніяке.
Так що тут зупинка для прощ і пуш,
і останній камінь, і дощ, і куш,
і тому гординю в собі розплющ –
ця стіна не з тих, які беруть зарізяки.

Ця стіна – це примара така, об яку
розсипається Азія з її масивом піску,
розбиваються валки всі об неї, стрімку,
а над нею вже інший вимір: там Бог, світила.
Але ти прибуду, і доля твоя така:

мандрувати вниз, поки тече ріка,
поки віриш: на світло, немов з мішка,
можна все-таки вийти. Ціною дурного тіла.

3. «Увійшовши в хащі, де повно птиць...»

Увійшовши в хащі, де повно птиць,
уяви: природа – майстерня Бога,
по якій блукає твоя знемога.
Все, що можеш ти, – це упасти ниць.

Невблаганна зелень зійшла, як мор,
як потоп, як піна, слизька на дотик.
Ці рослини горді. Вони наркотик.
Ці рослини схожі на хор потвор.

«Але що там зелень! Вона – це тло
для рептилій, гемонів. Я вбираю
це гниття, цю розкіш – праобраз раю,
де не все збулося й повсюди зло».

Ти, що маєш меч і до нього дух
у спасеннім тілі, рубай, мов Юрій,
розпанахуй гемонів, гарпій, фурій,
розтинай пітонів, немов ропух!

Бо якщо вже тут збожеволів Бог
і вінцем творіння цей бестіарій,
де яріє регіт чортячих арій, –
ти повинен цим падлом встелити мох!

Ти повинен вийти з хащів, поки
над тобою Пані Ясна перебуде.
Ти, що світло маєш в очах приблуди,
мусиш вийти на срібло – і навпаки.

4. «Звичайно, що ріка тяжіє тільки вниз...»

Звичайно, що ріка тяжіє тільки вниз,
повільна і в'язка, немов рослинний слиз,
коли твоя рука багром тримає спис.

І дивишся в ріку, і бачиш не рибин,
не мушлі на піску, що світяться з глибин,
не лілію тяжку і ясну, мов ясмин.

А бачиш, мов у сні, своє лице в ріці –
самотність у човні з жердиною в руці,
своє лице на дні і рану на щоці.

На берегах цих вод живе химерний люд:
покручений народ впав на рівнину тут.
Ти загадав – і от поглянь на цих паскуд!

В них тисячі принад: копитця, мов у кіз,
кохання через зад, а їжа через ніс,
у них немає «над», у них темніє ліс.

В них черева, мов льох, а їхня кров – узвар,
в них дух, як мова, всох, в них мова, як в татар,

в них шестирукий бог і довгорукий цар.

Хто розв'язав цей міх і випустив на світ
знічев'я, мов на сміх, цих власників копит,
хто дав їм для утіх жадання бути «під»?

Захищений плащем, тримаючись багра,
пливеш крізь рев сурем з-під серця і ребра
туди, де вхід в Едем. І в пекло теж діра.

5. «Повсюдна присутність у хащах тритонів, драконів...»

Повсюдна присутність у хащах тритонів, драконів,
грифонів, піфонів і те, як шаліють коти,
обернуті в духів, поява комет і циклонів –
ознаки, що дихає пекло десь поруч. І ти
знаходиш цей отвір, ступаєш у сморід і морок
і йдеш над вогнем. І хитаються ветхі мости,
і хто його знає – чорти і хорти, і хвости.
Хрести себе знай ненастанно – сто сорок по сорок
разів. Ця виправа для тебе воєнна,
за поли плаща і за плечі хапає геєна,
за піхви меча і за лікті, і чуєш: «Плати!»
Гей, ви, там на небі, поглухли?!

Святі з висоти

втручаються рідко в перебіг подій, але вчасно.
Ангéли женуть, як воскреслі пілоти, – по три,
а то і по п'ять, і по сім, і цвітуть непогасно
мечі в них і крила, й тебе визволяють з діри,

і сад задля тебе розгорнуто вздовж вертикалі:
дерева все вищі, птахові все ближчі й дари
щоразу солодші, вагоміші. Це прапори,
тимпани, тюльпани й так далі, і книги в перкалі,
і кисень, і мед, і так далі. І ти, над земною
поверхнею піднятий все-таки, над площиною,
і вже не вернешся, хоч кров'ю зійди, хоч згори!
Тобі залишається рівно світити згори.

Сергій Жадан. До запитання

Як ти знаходиш улюблених поетів? Полюєш на них, вишукуєш збірники поміж книжкових полиць, перебираєш рядки, передчуваєш вірші, яких потребуєш, щоби потім, почувши одного разу їхнє звучання, безпомилково їх упізнати. Кого взагалі можна назвати улюбленим поетом? Скажімо, того, чиї вірші вчиш напам'ять. Або того, чиї збірки завжди маєш при собі, звіряючись із ними, ніби з книгами псалмів. Чи рецептів.

За що ти починаєш любити поетів? Можливо, за точне римування. Або за точне серцебиття. За точне й регулярне вживання слів, від яких тобі перехоплює дихання, за ритміку, на яку орієнтуються твої легені, за метафори, від яких пересихає в горлі. Як улюблені поети обирають тебе? Відчувають твій погляд, знають про твоє очікування, пишуть, орієнтуючись на тебе, користуються всіма цими давно відомими штуками та відпрацьованими прийомами, аби підчепити твою душу з чорного мороку читання за холодні зябра. Хоча мені здається, що насправді жодних таких прийомів немає. І жодного передчуття теж. І жодних рецептів. Книги улюблених поетів просто трапляють тобі до рук у потрібний час у потрібному місці, і тут неможливо нічого ані передбачити, ні уникнути.

В далекі сонячні часи, майже одночасно, мені до рук потрапили книги трьох поетів – «Літаюча голова», «Тінь великого класика» та «Екзотичні птахи і рослини». «Літаючу голову» я купив у легендарному (на жаль, уже колишньому) магазині «Поезія» в Харкові. Сам. Ще школярем. Продавчиня подивилася на мене з повагою. «Тінь великого класика» придбав теж у якійсь харківській книгарні. Швидко вона набула нетоварного вигляду. Довелося перемотувати її скотчем. «Екзотичних птахів» купити не зміг, від чого потерпав тоді, та й нині теж, чесно кажучи, потерпаю. Я брав її читати в знайомих. Час від часу. Часто. На певний час. Неохоче повертав, аби згодом позичити знову. Дивувався, чому вони мені її не подарують. Адже зрозуміло було, що мені вона потрібніша, адже було видно, як багато вона для мене важить.

Так чи інакше, саме тоді мені до рук трапили книги моїх улюблених поетів. Я написав за цими книгами дві курсові, говорив цитатами з них, ідентифікував за ними поетів довкола себе, ділячи їх на поетів, і, м'яко кажучи, шарлатанів. В «Літаючій голові» мені подобалися дівчата, які роздягалися. В «Тіні» мені подобався сміх, що лунав. В «Екзотичних птахів»

і рослинах» мені подобалося все. Мені подобалося каміння цієї книги, її архітектура. Подобалось місто, зображене в ній. Подобалось, що навіть дерева тут – міські («липи в час доцвітання стоять золоті...»), подобалася просто зелень (та, що її в попередній Юрковій книзі нібито «не бачено сто років»). Подобались історії, хай навіть завершувались вони здебільшого не надто втішно для персонажів. Подобалися самі персонажі – і Доктор Дутка, і дядя Жора (мігрант), і особливо – Варвава Лянгиш! Якось Віктор Неборак сказав («Було тут кілька темниць», – сказав Неборак») мені, молодому поету: «Ти розумієш, він же роздягає її». Я розумів – так, – справді – в тому місці, після «кастратів», він її таки роздягає:

Ходім пити повітря. Тут повно кастратів.

Я люблю твої руки, очі, корсетку,
сукню з ліфом, сорочку, кавтан, запаску,
а також панчохи і черевики.

Я люблю твого тіла великодню паску,
твої лікті і фалди – і все навіки!

Мені, можливо, не надто подобалась великодня паска тіла (хоча, а як інакше? – Бароко!), зате лікті і фалди компенсували все. Мабуть, так і потрібно вчити написанню віршів – через конкретні руки, очі та корсетку. Коли передаються вірші, як поцілунки – з уст в уста, ну ви розумієте.

Але, зрештою, мова не лише про птахів та рослини. З них особисто для мене поезія Юрка почалася, проте ними не обмежилась. Потому були віднайдені публікації у збірниках (як називався цей фестиваль? «Золотий гомін», здається. Віктор Неборак свого часу підкреслював, що вони, бубабісти, називали цей фестиваль «Золотий гомік»), харківському часописі «Прапор» (ще не «Березіль»!), потому було вилучення з чужих домашніх бібліотек книги «Небо і площі» (давали почитати, змушений був повернути) й «Середмістя» (залишив собі, згодом теж довелося підклеїти скотчем), потому була публікація «Листів в Україну» в «Четверзі» (які шалені там були коментарі!), і як логічне завершення – Юрко, після виступу в Харкові, 1997 року, лишив для літературного музею власноруч переписану спеціально до цього виступу «Індію». Вона й досі лежить в експозиції, поміж книг, буклетів та часописів, виданих тоді, в 90-х. На цьому для Юрка, очевидно, закінчилося щось дуже важливе й особисте – далі пішли зовсім інші вірші, їх немає в цій збірці. А отже щось важливе закінчилося й для нас – тих, хто ці вірші збирав, вихоплював, читав і запам'ятовував. Що натомість залишилось? Залишилось відчуття вибудованих для тебе міст і наговорених для тебе біографій. Імена, адреси, рими та янголи. Кохання, пристрасть, кримінал і сонети. Футбол на монастирському подвір'ї й політ (опівнічний) з Високого Замку. Лишилося все це пам'ятати й любити. Щонайменше.

Любити не складно. Складніше пам'ятати. Навіть улюблені вірші потрібно час від часу перечитувати. Можливо, їх у першу чергу. За той час, що минув, я розгубив усі свої, надбані тоді, поетичні скарби – всі заклеєні скотчем збірки, всі «Четверги» та «Прапори», всіх «Золотих гоміків». Можливо, тому я так тішусь цією книжкою, можливістю мати її при собі, можливістю згадувати те, чого ніколи не забував, й повертатися до того, що завжди було зі мною. Улюблені поети потребують уважного перечитування.

Перечитувати поетів – це як доглядати за деревами – по-перше, це корисно, по-друге, це приємно. По-третє, кожного разу все відбувається інакше, й ти несподівано помічаєш деталі, повз які проходив сотні разів.

«Листи в Україну» – не просто вибране, це ретельно вибране, іноді навіть змінене. В цьому є окрема інтрига – відшуковувати сліди Юркового втручання у власні тексти. Скажімо, в найбільш ранні з них. Скажімо, там, де раніше було: «коли в букетах подаєш надії, від сльоти продрягли», тепер читаємо: «Коли надії подаєш, мов діаманти неогранені». Надії, мов неогранені діаманти – цікавіше, погодьтеся. Мабуть, йому самому ще й тепер цікаво зробити так, щоби було цікавіше. Або в іншому вірші, з тієї ж таки дебютної книги «Небо і площі», раніше було: «крик нічних вістунок мертвить і воскрешає». Натомість тепер він «вбиває й воскрешає». Вбиває замість мертвить – як не крути, точніше й дієвіше. Думаю, читачі з досвідом віднайдуть у цій книзі безліч таких натяків, знаків та позначок, залишених на віршах, мов зарубки на екзотичних рослинах. Наприклад, чому, хочеться спитати автора, у виданні БУ-БА-БУ Т.в.о./.../ри (Львів, Каменяр, 1995) «Бідолашний Дебіле» пишеться з великих літер, а ось у цьому виданні – з малих? Чому, наприклад, «Божий» («може, був я лиш сумнів у Божих руках») як тоді писалося з великої, так із великої пишеться й тепер, а ось із бідолашними дебілами сталася така переміна? Зникла віра в них? Змінилися самі дебіли? Не такі вони вже й бідолашні? Добра нагода для подальших розшифровувань і трактувань, як це й має бути з улюбленими поетами.

«Листи в Україну» цікаві насамперед з огляду на авторський вибір. Адже коли були написані останні з цих віршів? Ще минулого тисячоліття. Що дозволяє авторові з належної дистанції добирати до свого Вибраного саме те, що, на його думку, й складає найважливіше з написаного ним. Можливість вибирати, не обмежуючи себе обсягом чи концепцією, дає значно більше варіантів. Мені видається, найбільшою несподіванкою цієї збірки стала не присутність у ній безпосередньо самих «Листів» (уперше, з часу журнальної публікації, надрукованих у повному обсязі!), й не відсутність «Пісень для Мертвого Півня» (хоча, чому їх тут немає?), а загальна елегантність книги, її настанова на виваженість і ліричність. Можливо, Юркові справді йшлося про те, аби врівноважити карнавальні-бурлескні «Птахів» романтично-загадковими «Небом і площами» та медитативним «Середмістям», а сакрально-затемнену й сповнену символів «Індію» – щемкими в своїй публіцистичності й бароковій прямолінійності «Листами в Україну». Можливо, він просто залишив те, що вважав найголовнішим. Адже перебирання власних текстів має стосунок не так до літератури, як до терапії. Як говориться в одній із елегій, вміщених у цій книзі: «Що хочуть наші спогади від нас? Як жити нам без погляду назад?». Подібний погляд назад, спроба вибрати головне з написаного колись, дає змогу побачити доволі цікаві речі. Скажімо, наскрізну тему письмових послань, свідомого чи підсвідомого листування, наговорювання історій, описування персонажів, повідомлення таємних знань і передачі важливої кореспонденції. Сама назва, «Листи в Україну», вдало й вичерпно передає настрої цих «патріарших» послань, спостережень, нарисів і ляментаций. Потреба в адресаті, в співрозмовнику, зрима чи прихована присутність того, кому можна виголосити ці тексти, з «приводу» чи без, роблять вибрані вірші по-особливому відкритими, придатними до проговорення, до віднайдення свого співрозмовника. Потреба товариства (читай – потреба розуміння), означена в одному з перших віршів «Братове, до вогню мене прийміть», великою мірою і визначає подальший настрої збірки – пошук співрозмовника, пошук тепла, пошук любові. І весь карнавал та кримінал, уся буфонада й клоунада, всі «історичні хроніки» та хроніки просто, все середньовіччя та бароко, є лише тлом, декораціями безкінечних і по-своєму безнадійних пошуків тепла та любові. Адже про що, за великим рахунком, сам цикл, за яким названо збірку, ці двадцять листів в Україну? Звісно, про любов. Навіть не буду жартувати й говорити, що про любов до Батьківщини. Просто – про любов. У «Московіаді», віршованим відповідником якої можна вважати цей цикл, згадана тут «любовність» простежується чітко

й однозначно. Але в цих густих і солодких катренах – так само. І все було б зрозуміло, все більш-менш було б на своїх місцях (оскільки справді – а які вірші не про любов? Що це за вірші такі?), якби не згадане вище тло, згадані вище лаштунки. В цій книзі й цих віршах любов ховається поміж каміння та брам, поміж липових алей і кінотеатрів, поміж знесених будинків, зачинених церков, старих заводів та інших «старожитностей», вона виповнює рухи проповідників і відступників, циркачів та акторів (тих, що «голодні, геніальні і живі»), вона скеровує під час нічних виправ поетів, прошаків і маніяків, вона виправдовує всі смерті й розлучення, вбивства, шаленства та каяття, вона виправдовує все. Падіння варте крові.

Пошуки й віднайдення любові, її втрата й неможливість, дотичність до неї, залежність від неї варті всіх цих середньовічних жакіть і ренесансних інтриг, історичної незворотності й полум'яної публіцистики сьогодення. Падіння, пропадання й прозріння варті карнавальних вогнів і підземельних нетрів, алкогольного жару й арештантського смутку, географічного безміру й потойбічної тисняви. Можливо, улюблені поети й з'являються в нашому житті для того, аби всьому цьому нас навчити – і незворотності, і публіцистики, і жару, і смутку, і головне – любові. Бо яка в іншому випадку користь від поезії? Чому вона ще може навчити? Вона вчить любити, вчить пізнавати любов на дотик і смак, вчить віднаходити її у віршах, в темних рядках, прозорих строфах, пекучих верлібрах, гіркому римуванні, бачити її присутність у діях героїв та зрадників, у вчинках акробатів і алканавтів, помічати її тінь у героїчних вчинках і ганебних злочинах, читати про неї в історичних розвідках і літературних часописах, на циркових афішах і вижовклих фотовідбитках. Але насамперед – у листах, таємній, хоча і загальнодоступній кореспонденції, котру улюблені поети надсилають з невідомих адрес без шансу отримати відповідь, без надії бути до кінця зрозумілими, без найменшого сумніву у власних словах і власному виборі.

* * *

notes

Примечания

1

З о л о т а Р о з а – найбільша синагога старого Львова, зруйнована у Другу світову війну.

2

Й о с и ф а К у н – черниця і поетеса (XVIII ст.), авторка німецькомовної збірки «Прегарні околиці Львова».

3

М а к о л ь о н д р а – легендарний власник корчми на Замарстинівському передмісті Львова.